

Buurtbeheer en criminaliteitspreventie in Dordrecht

**Rapportage 1e fase
(medio 1990 - medio 1991)**

Amsterdam, december 1991

**Van Dijk, Van Soomeren en Partners BV
Drs Han Bruinink
Drs Martin van der Gugten**

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond van buurtbeheer	1
1.2	Doelstellingen en uitgangspunten van buurtbeheer	1
1.3	Buurtbeheer en criminaliteitspreventie	2
1.4	Signalering en evaluatie	4
1.5	Leeswijzer	5
2	Algemene ontwikkelingen	6
2.1	Stedelijke organisatie	6
2.2	Dordt-Mij	6
2.3	Buurtserviceteams	7
2.4	Extra (tijdelijk) toezicht	9
2.5	Dadergerichte aanpak	9
2.6	Onderzoek	10
2.7	Financiële stand van zaken	11
3	Bleyenhoek	12
3.1	Inleiding	12
3.2	Buurtorganisatie	12
3.3	Inventarisatie buurtproblemen	13
3.4	Plan van aanpak 1990/1991	14
3.5	Prioriteiten 1991/1992	15
4	Staart-West	17
4.1	Inleiding	17
4.2	Buurtorganisatie	17
4.3	Inventarisatie buurtproblemen	18
4.4	Plan van aanpak 1990/1991	19
4.5	Prioriteiten 1991/1992	22
5	Oud-Krispijn	23
5.1	Inleiding	23
5.2	Buurtorganisatie	23
5.3	Inventarisatie buurtproblemen	24
5.4	Plan van aanpak 1990/1991	25
5.5	Prioriteiten 1991/1992	27
6	Conclusies en aanbevelingen	29
6.1	Algemeen	29
6.2	Conclusies	29
6.3	Aanbevelingen	30
Bijlagen		
I	DSP-checklist "Buurtbeheer en criminaliteitspreventie"	
II	Onderzoeksplan "Aanpak Stelselmatige daders"	
III	Onderzoeksplan "Buurtserviceteams"	
IV	Financiële afrekening periode 1/7/90-31/12/90	
V	Begroting 1991	

1 Inleiding

1.1 Achtergrond van buurtbeheer

De eerste aanzet tot de ontwikkeling van buurtbeheer in Dordrecht werd in 1988 gegeven door de Dienst Stadsontwikkeling. Vanuit het perspectief van deze dienst was de conceptversie van de Nota Buurtbeheer dan ook vooral gericht op de fysieke beheeraspecten. Door de inbreng van het Ambtelijk Coördinatie Overleg¹ (ACO) en de uitkomsten van een brede inspraakronde werd in de definitieve nota een duidelijke koppeling aangebracht tussen enerzijds het fysieke buurtbeheer en anderzijds het Achterstands Gebieden Beleid² (AGB), Sociale Vernieuwing en Criminaliteitspreventie. De Nota Buurtbeheer werd op 6 maart 1989 door de gemeenteraad vastgesteld.

Per 1 april 1990 is voor een periode van drie jaar het buurtbeheerbeleid in Dordrecht formeel van start gegaan in drie Dordtse buurten, te weten Bleijenhoek, Staart-West en Oud-Krispijn. Het is de bedoeling dat in een later stadium ook de direct aangrenzende gebieden betrokken zullen worden bij buurtbeheer. Uiteindelijk wordt gestreefd naar een buurtbeheerbeleid voor de hele gemeente.

Ten behoeve van de uitvoering van het buurtbeheerbeleid zijn financiële middelen gereserveerd in de begroting van diverse diensttakken, met name de Dienst Stadsontwikkeling (DSO), de Dienst Welzijn (DW) en de Dienst Openbare Voorzieningen (DOV), alsmede van de gemeentepolitie Dordrecht. Verder zijn er gelden ter beschikking gesteld in het kader van het Achterstands Gebieden Beleid, het stadsvernieuwingsfonds en het gemeentelijk Fonds Sociale Vernieuwing. Bovendien is er voor drie jaar een subsidie verkregen van het ministerie van Justitie (Directie Criminaliteitspreventie) voor het uitvoeren van buurtbeheeractiviteiten, die zich specifiek richten op criminaliteit, sociale onveiligheid en overlast³. Eén van de subsidievoorwaarden betreft het uitvoeren van een proces- en effectevaluatie met betrekking tot deze aspecten van de buurtbeheeraanpak. De voorliggende rapportage geeft een beeld van de ontwikkeling in het eerste jaar met betrekking tot criminaliteitspreventie in de drie Dordtse buurtbeheerwijken (periode: medio 1990-medio 1991).

1.2 Doelstelling en uitgangspunten van buurtbeheer

Inmiddels zijn er verschillende omschrijvingen van het begrip 'buurtbeheer' in omloop, die in hoofdlijnen echter dezelfde aspecten omvatten. In Dordrecht wordt de volgende formulering aangehouden: "Buurtbeheer is de, op basis van de bij bewoners/gebruikers van een buurt geïnventariseerde wensen en problemen, door beheerders met fysieke/technische en sociale middelen uitgevoerde continue kleinschalige zorg, gericht op de instandhouding c.q. geleidelijke verbetering van de kwaliteit van het leefmilieu. Deze zorg geschiedt in nauw

1 In het ACO zijn de hoofden van alle gemeentelijke diensten vertegenwoordigd.

2 Ook wel genoemd: Probleem Cumulatie Gebieden Beleid (PCG-beleid)

3 Voor meer informatie: Savornin-Lohman, P.M. de & J.J. de Waard: "Buurtbeheer en Criminaliteitspreventie - een wijk-gerichte aanpak van criminaliteit", Bureau Criminaliteitspreventie/Ministerie van Justitie, Amsterdam/Den Haag, 1991.

overleg tussen beheerders onderling en tussen beheerders en bewoners/gebruikers" (Van Soomeren e.a., 1989).

Uitgaande van deze begripsomschrijving is de **doelstelling** van buurtbeheer als volgt geformuleerd:

De instandhouding en/of geleidelijke verbetering van de fysieke en sociale kwaliteit van het leefmilieu door continue kleinschalige zorg door betrokken beheerders, in nauw overleg met elkaar en met bewoners/gebruikers.

Aan deze doelstelling zijn in de gemeente Dordrecht de volgende **uitgangspunten** toegevoegd:

- Wat onder 'kwaliteit van het leefmilieu' verstaan wordt, dient aangegeven te worden door de bewoners/gebruikers van de buurt.
- De zorg voor de sociale kwaliteit van het leefmilieu (naast het fysieke beheer) impliceert dat er aandacht gevraagd wordt voor de preventie en bestrijding van criminaliteit, sociale onveiligheid en overlast en voor de 4 W's (wonen, werken, weten en welzijn).
- De algehele aanpak moet worden gekenmerkt door flexibiliteit. Middelen moeten flexibel kunnen worden ingezet; plannen en prioriteitstellingen moeten zo nodig tussentijds kunnen worden aangepast.
- Naast korte termijn oplossingen voor concrete problemen, dient er ook aandacht te worden besteed aan de achterliggende oorzaken. Een dergelijke structurele verbetering vereist vaak een lange termijn inspanning.
- Gezien de opstapeling van problemen in achterstandsgebieden vraagt buurtbeheer om een integrale aanpak, waarbij gemeentelijke diensten onderling en met andere organisaties en instellingen in de buurt samenwerken.
- Om de vaak negatieve houding en/of apathie van de buurtbewoners ten aanzien van de lokale overheid en instanties in positieve zin om te buigen, dient begonnen te worden met de concrete aanpak van zeer zichtbare problemen in de buurt.

1.3 Buurtbeheer en criminaliteitspreventie

Criminaliteit, sociale onveiligheid en overlast maken een wezenlijk deel uit van de buurtproblemen en kunnen een versterking vormen voor het optreden van een vervalspiraal in een buurt. Uit onderzoek⁴ blijkt bovendien dat deze aspecten ook in de ogen van buurtbewoners het meest bedreigend worden gezien voor de kwaliteit van het leefmilieu. Het aanpakken van deze problemen sluit dan ook naadloos aan bij de Dordtse doelstelling van buurtbeheer, zeker wanneer ook aandacht besteed wordt aan de dieperliggende oorzaken van deze problemen.

In de publicatie 'Preventie en Buurtbeheer - criminaliteitspreventie op wijk- en buurtniveau' (ministerie van Justitie/Bureau Criminaliteitspreventie, 1991) is een zogenoemde maatregelenmatrix weergegeven, waarbij enerzijds een onderscheid wordt gemaakt naar dadergerichte, slachtoffergerichte en situatiegerichte maatregelen en anderzijds een onderscheid naar de totale (buurt-)bevolking (primaire preventie), de risicogroepen en -plekken (secundaire preventie) en de problematische groepen en plekken (tertiaire preventie).

4 Zie o.a.: "Leven en wonen op de Bleijendoek: Hoe nu verder?" (SGB, 1989).

Figuur 1: Maatregelenmatrix⁵

	primaïr (gehele bevolking)	secundair (risicogroepen/ buurten)	tertiair (probleemgroepen/ plekken)
dadergericht	jongerenwerk opvang spijbelaars spijbelcontrole vandalisme-info wetgeving	CAD's randgroepjongerenwerk sociale vaardigheden werkgelegenheidsprojecten	alternatieve sancties HALT reclassering rehabilitatie restitutie
situatiegericht	functioneel toezicht hang- en sluitwerk veilig bouwen	directe schoonmaakacties herinrichting wijken particuliere beveiliging stadswachten verlichtingsmaatregelen	'police crackdowns' sloop/aftopping sluiting criminogene plaatsen verhoogde bewaking verhoogde politie- surveillance
slachtoffergericht	adviezen aan slachtoffers algemene voorlichting over preventie	buren-belprojecten buurtpreventie escort services (vervoer) gerichte voorlichting hulp aan bejaarden opzetten buurtorganisaties	beveiligingsadviezen opvangtehuizen politiële slachtofferhulp slachtofferhulpprojecten

In de Nota Buurtbeheer van de gemeente Dordrecht wordt aangegeven dat preventie en bestrijding van de criminaliteit een belangrijk onderdeel uitmaakt van de buurtbeheeraanpak. Uit het volgende citaat blijkt duidelijk dat de gemeente zich daarbij niet alleen wil beperken tot symptoombestrijding, maar juist ook aandacht wil besteden aan de dieperliggende oorzaken: "Door buurtbeheer worden vernielingen, onveilige situaties, fysieke bedreigingen van burgers tegen burgers, overlast, discriminatie etc. aangepakt. Door goed buurtbeheer worden ook de achterliggende problemen aangepakt".

In de subsidie-aanvraag van de gemeente Dordrecht aan het ministerie van Justitie worden diverse maatregelen genoemd, die al naar gelang de specifieke situatie en de meest voorkomende problemen ter plekke een onderdeel kunnen vormen van de actieplannen voor de drie buurtbeheerwijken. Tegen deze achtergrond heeft het ministerie van Justitie dan ook besloten om een meerjarige subsidie toe te kennen⁶.

⁵ Voor meer informatie over de maatregelenmatrix wordt verwezen naar de publicatie: "Preventie en Buurtbeheer - criminaliteitspreventie op wijk- en buurtniveau", pagina 18 e.v. (zie ook noot 3)

⁶ Het gevolg van deze integrale benadering is echter wel dat minder gemakkelijk een grens te trekken valt tussen activiteiten in het kader van criminaliteitspreventie en algemene buurtbeheeractiviteiten. Bij de (proces-)evaluatie zal een pragmatisch criterium worden gehanteerd, waarbij die activiteiten worden gevolgd, die (mede) gefinancierd worden vanuit de subsidie van het ministerie van Justitie.

1.4 Signalering en evaluatie

Het ontwikkelen van een effectieve buurtbeheeraanpak vereist een flexibele werkwijze, waarbij tussentijds bijsturing kan plaatsvinden en ingespeeld moet worden op actuele veranderingen. Dit betekent dat er behoefte bestaat om niet alleen achteraf na te gaan in hoeverre de doelstellingen zijn bereikt cq. positieve resultaten zijn geboekt (evaluatie), maar ook tussentijds informatie te verzamelen over de voortgang en de tot dan toe bereikte resultaten (signalering). Zowel bij de (tussentijdse) signalering als bij de evaluatie kan een onderscheid gemaakt worden tussen proces- en effectgegevens. De procesgegevens betreffen met name de wijze van voorbereiding en uitvoering van de maatregelen, terwijl de effectgegevens vooral informatie dienen op te leveren met betrekking tot het bereikte resultaat.

Het onderzoek in de drie Dortse buurtbeheerbuurten wordt gezamenlijk uitgevoerd door het Sociaal-Geografisch Bureau van de gemeente Dordrecht (SGB) en Van Dijk, Van Soomen en Partners (DSP).

In het onderzoeksplan (bijlage 4 van de subsidie-aanvraag) is aangegeven, dat het procesonderzoek wordt uitgevoerd door DSP. Hierover wordt jaarlijks gerapporteerd en na afloop van de subsidietermijn een eindrapportage opgesteld. Naast dit brede procesonderzoek zullen door DSP nog twee diepergaande inzoomstudies worden uitgevoerd, die zich specifiek richten op vernieuwende projectonderdelen met betrekking tot criminaliteitspreventie. In het verlengde van het procesonderzoek wordt door DSP tussentijds tevens ondersteuning geboden bij de beleidsontwikkeling.

Voor het effectonderzoek wordt gebruik gemaakt van reeds beschikbare en nog te verzamelen gegevens binnen de drie buurtbeheerwijken. Op basis van de beschikbare gegevens wordt jaarlijks door het SGB een 'Profiel van de buurten' opgesteld. In deze rapportages wordt onder andere inzicht gegeven in de geregistreerde criminaliteit per buurt op basis van de politiecijfers. Er is onderkend dat deze cijfers geen inzicht geven in de (ontwikkeling van de) gevoelens van onveiligheid en overlast onder de buurtbevolking en een vertekend beeld geven met betrekking tot bepaalde delicten als gevolg van lage aangiftepercentages. Tegen deze achtergrond is aan de orde geweest om het SGB tevens een bredere voor- en nameting onder de buurtbewoners te laten uitvoeren. Vanwege pragmatische en budgettaire redenen is inmiddels besloten om de voormeting niet te laten plaatsvinden.

Het evaluatie-onderzoek zal uiteindelijk een antwoord moeten geven op de meest belangrijke onderzoeksvraag:

"In hoeverre is buurtbeheer een effectieve methodiek om criminaliteit, overlast en gevoelens van onveiligheid terug te dringen, in (een drietal) buurten die gekenmerkt worden door een meervoudige achterstandsproblematiek?"

In deze tussentijdse rapportage over de eerste fase wordt vooral ingegaan op een aantal deelvragen die de proceskant betreffen, namelijk:

- Hoe (en hoe goed) is criminaliteitspreventie (tot nu toe) ingebed in het totale buurtbeheerbeleid (organisatie, draagvlak, middelen)?
- Hoe verloopt de implementatie en uitvoering van de criminaliteitspreventieve maatregelen? Welke factoren werken belemmerend c.q. bevorderend?
- Welke relatie is er tussen deze factoren en de buurtbeheeraanpak (bijvoorbeeld verbeterde samenwerkingsrelaties, meer bewonersparticipatie)?
- In hoeverre worden de problemen met de implementatie van criminaliteitspreventie in probleembuurten ondervangen c.q. verminderd door de buurtbeheeraanpak?
- Welke voorwaarden moeten (dus) vervuld zijn, wil criminaliteitspreventie succesvol geïmplementeerd worden in dit type buurten?

1.5 Leeswijzer

Na dit eerste inleidende hoofdstuk, wordt in hoofdstuk 2 een aantal algemene ontwikkelingen beschreven, die een bredere invalshoek hebben dan wel het niveau van de buurtbeheerwijken overstijgen. Het betreft hier met name de stedelijke organisatie van buurtbeheer, de oprichting van de Dordt-Mij, de inzet van de coördinator criminaliteitspreventie en de stand van zaken met betrekking tot het onderzoek.

In de daarop volgende hoofdstukken 3, 4 en 5 komen de ontwikkelingen binnen achtereenvolgens Bleijendoek, Staart-West en Oud-Krispijn aan de orde. In deze hoofdstukken wordt telkens per buurt aandacht besteed aan de organisatie, de belangrijkste problemen, de uitvoering van het plan van aanpak en de prioriteiten voor de volgende fase.

Op basis van de belangrijkste conclusies uit deze hoofdstukken worden in het laatste hoofdstuk enkele algemene conclusies en aanbevelingen met betrekking tot de voortgang geformuleerd.

2 Algemene ontwikkelingen

2.1 Stedelijke organisatie

In Dordrecht is een stedelijke coördinator Buurtbeheer werkzaam, die tijdelijk is aangesteld bij het Gemeentelijk Woningbedrijf. Deze coördinator is verantwoordelijk voor beleidsvorming, coördinatie en voorlichting inzake buurtbeheer binnen het gemeentelijk apparaat, alsmede ondersteuning en onderlinge afstemming van de Dordtse buurtbeheerprojecten⁷. Wekelijks vindt overleg plaats met de drie buurtcoördinatoren in de zogenaamde BBC-overleg (buurtbeheer centraal). Afhankelijk van de agenda worden ook andere betrokkenen uitgenodigd om dit overleg bij te wonen.

Verder heeft de stedelijke coördinator regelmatig overleg met de wethouder buurtbeheer (portefeuillehouder binnen het college van B&W) en met de betrokken diensthoofden (bilateraal of via het ACO). Tevens maakt hij deel uit van de Stuurgroep Bestrijding Veel Voorkomende Criminaliteit en de kerngroep Sociale Vernieuwing. Voor zover de buurtbeheermaatregelen betrekking hebben op criminaliteitspreventie, worden deze ter fiattering voorgelegd aan de bovengenoemde Stuurgroep. De coördinator Bestuurlijke Preventie Criminaliteit treedt op als beheerder van de rijksbijdrage ten behoeve van criminaliteitspreventie in de buurtbeheerprojecten.

De stedelijke organisatie is opgezet conform het gestelde in de subsidie-aanvraag. Aangezien deze constructie naar tevredenheid functioneert, behoeft deze voor het komende jaar geen wijzigingen. De organisatie op buurtniveau komt in de volgende drie hoofdstukken aan de orde.

2.2 Dordt-Mij

De Dordt-Mij is een bedrijfsontwikkelingsmaatschappij, waarin de gemeente en een particulier bedrijf (Tanaks BV) participeren via een PPS-constructie. De Dordt-Mij heeft tot doel werkgelegenheid te scheppen voor mensen die de drempels naar betaald werk moeilijk kunnen nemen (onder andere langdurig werklozen, WAO'ers en mensen met een 'ongedisciplineerd arbeidsverleden'). Het bedrijfsplan gaat uit van het scheppen van minimaal zestig structurele arbeidsplaatsen in een periode van drie jaar.

De Dordt-Mij bestaat organisatorisch uit vijf afzonderlijke 'bedrijfsonderdelen', die elk op een specifiek segment van de arbeidsmarkt zijn gericht, te weten:

- *Kredietbedrijf*: Vanuit dit bedrijfsonderdeel kunnen zowel adviezen als kredieten worden verstrekt aan startende ondernemers.
- *Beheer- en administratiebedrijf*: Dit bedrijfsonderdeel houdt zich bezig met de interne bedrijfsvoering voor kleine en (nog) niet loonvormende bedrijfjes.
- *Dienstverlenend bedrijf*: Hieronder vallen loonvormende en eventueel winstgevende ondernemingen, zoals bewaking, glazenwasser, recycling etc.
- *Arbeidspoolbedrijf*: Dit bedrijfsonderdeel zorgt ervoor dat ingeschreven werkzoekenden (al dan niet tijdelijk) worden ondergebracht bij een werkgever.

⁷ Naast de drie buurtbeheerwijken wordt de buurtbeheeraanpak ook toegepast in Wielwijk en de Colijnstraat. Aangezien aan de beide laatste lokaties geen subsidie is toegekend door het ministerie van Justitie, zal hieraan in het evaluatieonderzoek niet expliciet aandacht worden besteed. Uiteraard kunnen ervaringen binnen de projecten in Wielwijk en de Colijnstraat wel van invloed zijn op de aanpak in de drie gesubsidieerde buurten.

- *Onroerendgoedbedrijf*: Dit bedrijfs onderdeel exploiteert een soort bedrijfs-verzamelgebouw als broedplaats voor kleine bedrijven, al of niet in combinatie met bedrijfsmatige ondersteuning voor de aangesloten bedrijven.

Hoewel de officiële oprichting van de Dordt-Mij aan het einde van 1991 zal plaatsvinden⁸, is deze bedrijfsontwikkelingsmaatschappij in feite al sinds april 1991 actief. Dit heeft onder andere te maken met de oprichting van de buurtserviceteams (zie 2.3), dat het eerste concrete project is van deze maatschappij. Tegen deze achtergrond is de Dordt-Mij dus van belang voor de buurtbeheerwijken. In hoeverre de Dordt-Mij ook in andere opzichten een rol kan spelen binnen de buurtbeheeraanpak, zal zich de komende tijd nader moeten uitkristalliseren.

2.3 Buurtserviceteams

Een onderdeel van de buurtbeheeraanpak is het terugdringen van de hoge werkloosheid (onder bepaalde groepen) in de drie buurtbeheerbuurten. Met dat doel is er binnen buurtbeheer ruimte om ten behoeve van werkloze buurtbewoners opleidings- en werkervaringsprojecten op te zetten. Twee buurtbeheerprojecten hebben expliciet betrekking op het terugdringen van criminaliteit, overlast en onveiligheidsgevoelens en zijn als zodanig opgenomen in de subsidieaanvraag 'Criminaliteitspreventie en buurtbeheer'. Het betreft de projecten 'Buurtserviceteams' (BST's) en 'Extra (tijdelijk) toezicht' (zie volgende paragraaf).

Sinds de start van de buurtbeheerprojecten is de opzet van BST's aan de orde geweest. In dit kader is door Van Dijk, Van Soomeren en Partners een oriënterende notitie (dd 21 december 1990) geschreven, waarin de opzet van de BST's via een tien-stappen-overzicht wordt weergegeven:

- 1 *Basisfilosofie*: Wat zijn de strategische doelen die met de BST's worden nagestreefd (werkervaring opdoen, zelfbeheer stimuleren, zelfstandig ondernemen bevorderen)?
- 2 *Taakstelling*: Welke concrete werkzaamheden kunnen uit deze doelen voortkomen?
- 3 *Kader- en functieprofiel*: Wat gaan de BST's doen en wat voor soort mensen gaan hier deel van uit maken?
- 4 *Organisatorische inkadering*: Hoe liggen de taken en verantwoordelijkheden binnen de BST's en in relatie tot de buurt/gemeente (besluitvorming, communicatie, inzet en evaluatie)?
- 5 *Financiële basis*: Welke kosten (en eventuele inkomsten) zijn verbonden aan de oprichting en het functioneren van de BST's en op welke wijze wordt de financiering geregeld?
- 6 *Werving en selectie*: Langs welke weg worden de toekomstige medewerkers geworven en hoe vindt de uiteindelijke selectie plaats?
- 7 *Begeleiding en coördinatie*: Wie gaat de BST's coördineren en de medewerkers begeleiden en in hoeverre is deskundigheidsbevordering van deze begeleiders wenselijk cq. noodzakelijk?

⁸ De statuten voor de Dordt-Mij liggen momenteel nog ter goedkeuring bij het Ministerie van Justitie. Eind maart 1991 heeft het Dordtse College echter al ingestemd met het plan voor de oprichting en het bijbehorende gemeentelijke budget.

- 8 *Opleidingsprogramma:* Is er (aanvullende) scholing nodig voor de toekomstige BST-medewerkers en hoe wordt dit georganiseerd (inhoud, modulering, coördinatie en organisatie)?
- 9 *Evaluatie/bijsturing:* Op basis van welke criteria en door wie worden de BST's geëvalueerd en vindt (eventueel) tussentijdse bijsturing plaats?
- 10 *Langere termijn visie:* Welke ideeën bestaan er over de BST's op langere termijn (inkadering binnen gemeente-/buurtorganisatie, instroom/uitstroom van medewerkers e.d.)?

De bovengenoemde notitie is in het BBC-overleg besproken en dit heeft geleid tot een inventarisatie van mogelijke werkzaamheden in de buurtbeheerwijken door de buurtcoördinatoren. Deze inventarisaties zijn verwerkt in een vervolgotitie van DSP (dd. 31 januari 1991), waarin wordt aangegeven welke keuzemogelijkheden er bestaan voor de opzet van de BST's. Tijdens de daarop volgende bespreking is gebleken, dat er meerdere doelstellingen worden gehanteerd, die elk een verschillende oriëntatie hebben. De BST's moeten zoveel mogelijk geformeerd worden uit kansarme, langdurig werkloze buurtbewoners, daarnaast een duidelijke 'servicetaak' hebben in de richting van de buurt(-bewoners) en tenslotte een toekomstperspectief bieden aan de BST-medewerkers (in de vorm van het verkrijgen van regulier werk of het opzetten van een eigen bedrijf). Bovendien wordt aangegeven, dat het vanuit het oogpunt van criminaliteitspreventie wenselijk is dat personen uit dader- of risicogroepen een plaats kunnen vinden in de BST's. De diverse doelstellingen stellen verschillende eisen aan bijvoorbeeld de werving en selectie, opleiding en inzet van de BST-medewerkers.

Uit de discussie naar aanleiding van deze notitie wordt tevens duidelijk dat een BST, bestaande uit fulltime medewerkers, organisatorisch niet is aan te sturen vanuit de buurt. Een BST in een dergelijke vorm zal vanuit een stedelijke organisatie of gemeentelijke dienst moeten worden opgezet, waarbij de buurtcoördinator de mogelijkheid heeft om dit BST in te schakelen. Wel bestaat er bij de buurtcoördinatoren behoefte aan het opzetten van een kaartenbak met mensen, die op afroep beschikbaar zijn om tegen een onkostenvergoeding bepaalde klussen uit te voeren. Hierbij wordt gedacht aan zowel klein (technisch) onderhoud en reparaties als de meer verzorgende taken, zoals schoonmaken, boodschappen doen en/of kinderoppas. Vervolgens is besloten om de opzet van de BST's nader uit te werken, waarbij zo mogelijk wordt gestreefd naar aansluiting bij de initiatieven van de Dordt-Mij.

Nadat het College van B&W in maart 1991 accoord is gegaan met de oprichting van de Dordt-Mij, verschijnt in juni 1991 een notitie, waarin de Dordt-Mij stelt dat de combinatie van het ontwikkelen van nieuwe bedrijvigheid en het opzetten van BST's zeker perspectief lijkt te bieden. Er wordt een afspraak gemaakt, dat Bureau Werk en Scholing zorgt voor de werving en selectie van twintig kandidaten voor de BST's. Deze mensen worden formeel ondergebracht bij de Stichting Banenpool, begeleid vanuit de Dordt-Mij en ingezet op verzoek van de buurtcoördinatoren⁹.

⁹ Hoewel de constatering buiten deze onderzoeksperiode valt, is vermeldenswaardig dat als gevolg van verschillende doelstellingen en uitgangspunten binnen de Dordt-Mij en Bureau Werk en Scholing, de werving en selectie van kandidaten voor de BST's stroef verlopen is. Vanuit de buurtbeheerwijken is de nodige belangstelling getoond om binnen een BST aan de slag te gaan, maar deze mensen voldoen in de meeste gevallen niet aan de formele criteria voor een banenpoolplaats. Ondanks enige vertraging zijn de BST's (bestaande uit vier banenpoolers en een teamleider) inmiddels in Oud-Krispijn (1 september) en in de Staart-West (4 november) aan de slag gegaan. De teamleiders worden ingezet vanuit de huidige personeelsformatie van de Dienst Openbare Voorzieningen, het Gemeentelijk Woningbedrijf en de Stadsreiniging.

Op dit moment kan nog geen beeld geschetst worden van het functioneren van de BST's. Wel valt te constateren dat de BST's uit mannelijke medewerkers bestaan en vooral ingezet worden op fysieke beheertaken, zoals het tegengaan van vervuiling en vandalisme en het verrichten van kleine reparaties. Tot nu toe wordt nog niet ingespeeld op de sociale beheertaken, die door de BST's kunnen worden verricht. Het verdient aanbeveling om in de komende periode nader aandacht te besteden aan de verkenning van dit soort taken¹⁰.

2.4 Extra (tijdelijk) toezicht

Het versterken van het toezicht door het inschakelen van werkloze buurtbewoners is als project in de subsidie-aanvraag opgenomen. Het gaat hierbij om tijdelijke inzet van extra toezichthouders op plaatsen waar zich brandhaarden voordoen. Voorbeelden hiervan zijn een huismeester (Bleijendoek) en een speeltuinwacht (Staat-West). Na verloop van enige tijd werd duidelijk, dat naast de inzet van de buurtcoördinator en de toezichthouders in de drie buurtbeheerwijken extra aandacht en ondersteuning noodzakelijk is voor de bestrijding van veel voorkomende criminaliteit. Bovendien werd door de landelijke Dienst BRES, die in twee van de buurtbeheerwijken (Staat-West en Oud-Krispijn) een sportproject voor risico-jongeren uitvoert als eis gesteld, dat er in de buurt een contactpersoon aanwezig is. Dit heeft op 1 mei 1991 geleid tot aanstelling van een preventiecoördinator (voor 8 uur per week) in Staat-West. Inmiddels is deze coördinator ook in Bleijendoek en Oud-Krispijn actief en heeft in dit kader tot 1 juli 1993 een fulltime aanstelling bij de Stichting Welzijnswerk Dordrecht, gefinancierd vanuit de subsidie 'Criminaliteitspreventie en Buurtbeheer'. De preventiecoördinator houdt zich in de drie buurtbeheerwijken bezig met criminaliteitspreventie, waarbij de nadruk ligt op het ontwikkelen en (mede) uitvoeren van de dadergerichte aanpak.

2.5 Dadergerichte aanpak

In Staat-West en Oud-Krispijn is in samenwerking met BRES een sportproject voor risico-jongeren cq. jeugdige daders opgezet. Hiervoor zijn via de banenpoolregeling twee sportbuurtwerkers aangesteld bij bureau Sportstimulering van de Dienst Openbare Voorzieningen. De sportbuurtwerkers en de preventiecoördinator zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de contactlegging met de doelgroep. De opzet en uitvoering van de sportactiviteiten wordt begeleid door BRES, die tevens de kadervorming onder de deelnemende jongeren voor haar rekening neemt. In het verlengde van deze activiteiten is Buro Werk en Scholing ingeschakeld om voor deze jongeren de individuele trajectbegeleiding naar werk te verzorgen.

¹⁰ Met betrekking tot sociaal beheer kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het geven van hulp aan ouderen in de buurt. Uit het rapport 'Zorgzoekende ouderen in Dordrecht' (SGB, 1990) blijkt, dat veel ouderen in Dordrecht door plaatsgebrek niet kunnen worden opgenomen in een verzorgingstehuis. Een aanzienlijk deel van deze ouderen zou (voorlopig) ook op een andere manier geholpen kunnen worden, zodat plaatsing in een verzorgingstehuis niet direct noodzakelijk is. Uit het onderzoek blijkt, dat die benodigde hulp vooral bestaat uit schoonmaken, kleine reparaties in huis en huishoudelijk werk als boodschappen doen, wassen en strijken.

Daarnaast wordt er momenteel gewerkt aan de ontwikkeling van een gerichte aanpak voor specifieke dadergroepen:

- De stichting Reclassering en de gezamenlijke hulpverleningsinstellingen in Dordrecht bereiden een preventieproject voor, dat specifiek gericht is op jeugdige Marokkanen in de buurtbeheerwijken.
- Er wordt een project opgezet om de overlast van drugdealers/-gebruikers in de woonbuurten te verminderen, zonder dat dit leidt tot verplaatsing van het probleem naar andere buurten.
- Tenslotte wordt gestreefd naar het ontwikkelen van een op maat gesneden aanpak voor de beperkte groep stelselmatige daders in Dordrecht, die echter een belangrijk deel van de inbraken, geweldplegingen, bedreigingen en overlast voor hun rekening nemen. Een eerste stap wordt gezet door een koppeling tot stand te brengen tussen de dossiers van het Openbaar Ministerie, gemeentepolitie en de stichting Reclassering.

Aangezien deze dadergerichte projecten nog in een voorbereidend stadium zijn, wordt er in deze rapportage nog niet nader op ingegaan.

2.6 Onderzoek

In het kader van de buurtbeheerprojecten wordt jaarlijks door DSP een proces-rapportage verzorgd en door het SGB een 'Profiel van de buurten' opgesteld. Er zijn inmiddels twee rapportages 'Profiel van de buurten' (augustus 1990 en 1991) verschenen. De eerste rapportage diende als nulmeting en is gebruikt voor het opstellen van de subsidie-aanvraag 'Criminaliteitspreventie en buurtbeheer'. Door de invoering van een nieuw geautomatiseerd meldingssysteem bij de politie zijn in de tweede rapportage geen gegevens over criminaliteit vermeld. Dit heeft tot gevolg dat de signaleringsfunctie van de rapportage (verschuivingen t.o.v. het voorgaande jaar) op dit gebied niet tot haar recht is gekomen. In het volgende 'Profiel van de buurten' (augustus 1992) kunnen de criminaliteitsgegevens wel weer worden opgenomen.

Bij de start van het project 'Criminaliteitspreventie en buurtbeheer' werd reeds geconstateerd, dat het noodzakelijk is om een onderzoek onder buurtbewoners te laten plaatsvinden. Tegen deze achtergrond hebben SGB en DSP gezamenlijk een voorstel ontwikkeld om een dergelijk buurtonderzoek (voor-/nameting) door het SGB te laten uitvoeren. Zoals reeds eerder aangegeven (zie 1.4) is dit onderzoeksvoorstel uiteindelijk vanwege financiële en pragmatische redenen niet overgenomen. Hierbij heeft een belangrijke rol gespeeld, dat er de laatste tijd in de buurtbeheerwijken allerlei onderzoeken zijn uitgevoerd en er bij (actieve) bewoners en medewerkers een zekere 'onderzoeksmoeheid' dreigt te ontstaan. Naast een aantal onderzoeken van het SGB is er in de afgelopen periode eveneens een breed welzijnsonderzoek uitgevoerd door de Rijks Universiteit Utrecht. De mening heerst dat er inmiddels wel voldoende onderzocht is en vanuit de praktijk lijkt dit verdedigbaar. Een belangrijk knelpunt van vrijwel alle stedelijk opgezette onderzoeken is dat het aantal respondenten per buurt te klein is om op dit niveau betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Het verdient aanbeveling dat er voor de buurtbeheerwijken een gecoördineerd onderzoeksprogramma met voldoende respondenten per buurt wordt opgesteld, waarbinnen zowel algemene (stedelijke) als specifieke (buurtgebonden) onderwerpen een plaats kunnen krijgen. Hierdoor kan de bruikbaarheid van stedelijke onderzoeken op het niveau van de afzonderlijke buurten sterk vergroot worden.

Het niet uitvoeren van de bovengenoemde voormeting van het buurtonderzoek heeft echter tot gevolg dat tussentijdse trends en uiteindelijke effecten met betrekking tot criminaliteit, overlast en onveiligheidsgevoelens in de buurtbeheerwijken lastig zijn vast te stellen. Te zijner tijd zal nog worden bekeken of het wenselijk en haalbaar is om een dergelijk buurtonderzoek na afloop van de subsidietermijn te laten verrichten¹¹. Aangezien een voormeting in dat geval ontbreekt en er zodoende geen vergelijking van de uitkomsten kan plaatsvinden, zal een eventuele nameting een sterk retrospectief karakter moeten hebben.

In het evaluatieplan, behorende bij de subsidie-aanvraag 'Criminaliteitspreventie en buurtbeheer' is de uitvoering van een tweetal inzoomstudies opgenomen. Aangezien de buurtbeheeraanpak zich gedurende de eerste fase nader moest uitkristalliseren, is bij de start van het procesonderzoek afgesproken dat de beslissing over de keuze van beide onderwerpen na de eerste fase genomen zou worden. Uiteindelijk waren er vijf preventieprojecten met een vernieuwend karakter, die hiervoor in aanmerking kwamen, te weten:

- afsluiting brandgangen;
- BRES-aanpak m.b.t. criminaliteitspreventie;
- vermindering overlast druggebruikers;
- aanpak van stelselmatige daders;
- buurtserviceteams (BST's).

Binnen de BBC en de Stuurgroep Bestrijding Veel Voorkomende Criminaliteit is besloten om de beide laatstgenoemde projecten, te weten de BST's en de aanpak van stelselmatige daders als onderwerp voor een inzoomstudie te selecteren. In de bijlagen is voor beide inzoomstudies een onderzoeksplan weergegeven.

2.7 Financiële stand van zaken

In kader van het project 'Criminaliteitspreventie en buurtbeheer' is door het ministerie van Justitie (Directie Criminaliteitspreventie) een subsidie toegekend van in totaal fl. 900.000,- over drie jaar.

Uit de afrekening van 1 juli 1990 tot 1 januari 1991 blijkt over deze periode een bedrag van fl. 149.453,06 te zijn besteed (zie bijlage III). Binnen de begroting voor 1991 zijn projecten opgevoerd voor een totaalbedrag van fl. 400.434,73 (zie bijlage IV). Daarbij wordt aangetekend dat diverse projecten zullen doorlopen naar het jaar 1992 en maar gedeeltelijk ten laste van het budget voor 1991 zullen worden gebracht.

Uit dit financiële overzicht kunnen enkele conclusies worden getrokken:

- De dadergerichte aanpak wordt inhoudelijk en financieel sterker aangezet dan in de subsidie-aanvraag werd voorzien, hetgeen enigszins ten koste lijkt te gaan van de slachtoffer/situatiegerichte preventie.
- De post 'ondersteuning/coördinatie' zal in de komende jaren door de aanstelling van een preventiecoördinator aanzienlijk hoger worden dan in de subsidie-aanvraag is aangegeven (ca. fl. 64.000,- op jaarbasis).
- Vooralsnog lijken overschrijdingen op diverse begrotingsposten in de volgende jaren gecompenseerd te kunnen worden door besparingen op andere posten.

¹¹ In dat geval zal bij de opzet van dit onderzoek gebruik gemaakt worden van het "Stalenboek: Criminaliteit, onveiligheid en verval", dat voor dit doel door het ministerie van Justitie ter beschikking is gesteld.

3 Bleijenhoek

3.1 Inleiding

Deze tussentijdse verslaglegging over het project 'criminaliteitspreventie en buurtbeheer' in de Bleijenhoek is gebaseerd op informatie uit verslagen en notities, een gesprek met de buurtcoördinator (15 juli 1991) en de resultaten van interviews onder negen deelnemers aan het Bleijenhoekoverleg, die de buurtcoördinator in de maanden juli en augustus heeft afgenomen aan de hand van een door DSP ontwikkelde checklist (zie bijlage I).

3.2 Buurtorganisatie

Sinds de start van buurtbeheer in april 1990 nemen vertegenwoordigers van gemeentelijke diensten, particuliere instanties en bewonerscommissies deel aan het Bleijenhoekoverleg¹². Dit overleg staat onder voorzitterschap van de buurtcoördinator en vindt één keer per zes weken plaats. Het Bleijenhoekoverleg fungeert als een coördinatie-overleg voor allerlei ontwikkelingen in de buurt. Het doel van dit overleg is om meer en gerichte aandacht te kunnen besteden aan (positieve en negatieve) zaken, die in de buurt optreden en onder de bewoners leven. Vanuit het Bleijenhoekoverleg zijn drie specifieke werkgroepen gevormd met betrekking tot wonen, woonomgeving en welzijn. Deze buurtorganisatie wordt door alle betrokkenen gematigd positief tot positief beoordeeld. Opvallend is dat de vertegenwoordigers van gemeentelijke diensten en instellingen (Welzijn, Stadsontwikkeling, Stadsreiniging, woningbedrijf en woningcorporatie) minder positief zijn dan degenen, die dicht bij de bewoners staan (voorzitter bewonerscommissie, wijkagent, huismeester). Door de eerste groep wordt met name gewezen op de beperkte betrokkenheid van bewoners, de omvang van vergaderingen, de onduidelijke rolverdeling en de neiging om alles in één keer te willen doen. De tweede groep legt de nadruk eveneens op het gebrek aan betrokkenheid van en informatie aan bewoners, maar tevens op de tijdrovende procedures vanuit buurtbeheer naar de gemeentelijke diensten.

Gezien de verschillende posities en achterliggende belangen van de diverse betrokkenen is het onderscheid in beoordeling tussen de bovengenoemde groepen logisch verklaarbaar, met name in de eerste periode van buurtbeheer. Op dit moment wordt door iedereen aangegeven dat er sprake moet zijn van een groeimodel en langzamerhand een efficiëntere en effectievere organisatie moet ontstaan. Het organiseren van een buurtbeheerdag, zoals die op 27 augustus 1991 in de Bleijenhoek is georganiseerd, kan een bijdrage leveren aan het versterken van de organisatie en het draagvlak voor buurtbeheer.

Naar de mening van de buurtcoördinator zijn er in de afgelopen periode de volgende positieve ontwikkelingen te constateren:

¹² Het Bleijenhoekoverleg bestaat al sinds 1983, maar is inmiddels sterk van samenstelling en werkwijze veranderd. Destijds is het overleg opgezet vanuit het opbouwwerk en werd deelgenomen op basis van vrijwilligheid. Vanaf 1987 werd het Bleijenhoekoverleg gecoördineerd door een vertegenwoordiger van de Dienst Stadsontwikkeling, waardoor een aantal (fysieke) herinrichtingsmaatregelen in de openbare ruimte kon worden uitgevoerd. Met de start van buurtbeheer kwam ook de sociale problematiek in de buurt op de agenda van het Bleijenhoekoverleg.

- De samenhang binnen de buurtbeheergroep is in de loop van de tijd hechter geworden.
- De betrokkenheid van de diensten wordt langzamerhand beter, hetgeen onder meer duidelijk wordt uit het feit dat ze nu ook zelf de buurtcoördinator gaan bellen.

Als negatieve ervaringen worden door de buurtcoördinator genoemd:

- Buurtbeheer blijft sterk afhankelijk van de medewerking van de verschillende diensten.
- De buurtbeheerorganisatie is aangehaakt bij het woningbedrijf. Gezien de sterke betrokkenheid van de Dienst Stadsontwikkeling zou dit beter bij deze diensttak ondergebracht kunnen worden.
- De woningverhuurders kunnen kleine problemen vaak niet uniform afhandelen. Door de verschillende behandeling ontstaat onduidelijkheid en onbegrip bij de bewoners.
- Het is jammer dat er in de buurtbeheerorganisatie geen allochtone buurtbewoners zijn vertegenwoordigd.

3.3 Inventarisatie buurtproblemen

Op basis van de antwoorden van de geïnterviewde betrokkenen bij buurtbeheer, kan het volgende overzicht van de belangrijkste problemen in de Bleijenhoek worden opgesteld (tussen haakjes staat de gewogen totaalscore¹³):

- Vervuiling/zwerfvuil (20)
- Vandalisme (16)
- Onevenwichtige bevolkingsopbouw naar etniciteit (14)
- Hoge werkloosheid (10)
- Criminaliteit (6)
- Overlast/verkeersonveiligheid (6)

Hoewel de meeste problemen door alle geïnterviewden¹⁴ worden genoemd, is het opvallend dat de vertegenwoordigers van gemeentelijke diensten wat meer nadruk leggen op werkloosheid, verkeersveiligheid en bevolkingsopbouw, terwijl de buurtvertegenwoordigers (bewonerscommissie, wijkagent, huismeester) vooral de vervuiling en het vandalisme als de grootste problemen noemen. Er is uit de reacties geen duidelijk beeld te destilleren of de problemen volgens de betrokkenen sinds de start van buurtbeheer zijn toegenomen, afgenomen of gelijkgebleven. Wel wordt er door meerdere personen aangegeven dat de signalering van problemen beter verloopt, mensen sneller problemen naar voren brengen en ook de aangiftebereidheid¹⁵ is toegenomen.

13 Aan de geïnterviewden is gevraagd de problemen in volgorde van belangrijkheid te noemen. De weging van de antwoorden heeft als volgt plaatsgevonden: het eerstgenoemde probleem kreeg een 5, het tweede een 4, het derde een 3, het vierde een 2 en het vijfde een 1 (geen van de respondenten heeft meer dan vijf problemen genoemd). Vervolgens werden de individuele scores per probleem opgeteld tot de genoemde totaalscores. Daarbij hebben de meningen van alle respondenten even zwaar meegeteld.

14 Wanneer deze uitkomsten vergeleken worden met de resultaten van het onderzoeksrapport "Leven en wonen op de Bleijenhoek: Hoe nu verder?" (SGB, 1989), blijkt dat er een redelijke mate van overeenstemming bestaat met betrekking tot de geïnventariseerde problemen. Overlast, vervuiling, vandalisme en onveiligheid waren destijds voor de bewoners de belangrijkste negatieve aspecten van het leven en wonen in de Bleijenhoek.

15 Wanneer deze constatering van de wijkagent juist is, openbaart zich een bijna klassiek probleem in de signalering van de criminaliteit. Het aantal aangiften neemt in dit geval toe zonder dat hieraan de conclusie mag worden verbonden dat ook de criminaliteit is toegenomen. In een dergelijke situatie wrekt zich het feit, dat de ontwikkeling van het criminaliteitsbeeld uitsluitend geïndiceerd wordt op basis van de politieaangifte. Dit werkt het sterkste door bij de delicten, waarvoor de aangiftebereidheid laag ligt, zoals vandalisme en fietsendiefstal.

Aan de geïnterviewden is gevraagd of criminaliteitspreventie naar hun mening een hoge, gemiddelde of lage prioriteit moet hebben binnen buurtbeheer ten opzichte van andere doelstellingen. Met uitzondering van één persoon die hierover geen mening heeft, vinden alle betrokkenen dat criminaliteitspreventie hoge prioriteit moet hebben.

In het 'Profiel van de buurten' (deel 1, 1990) wordt aangegeven dat met betrekking tot de criminaliteit vooral de delicten woninginbraak, vandalisme en mishandeling in Bleijendoek beduidend vaker optreden dan het stedelijk gemiddelde. Ook het slachtofferpercentage en de onveiligheidsgevoelens onder de bewoners liggen hoger dan in Dordrecht als geheel. Door het ontbreken van de criminaliteitsgegevens in het recent verschenen 'Profiel van de buurten' (deel 2, 1991) kan er geen inzicht worden gegeven in de ontwikkeling van het optreden van de delicten. Ook de meeste geïnterviewden kunnen hierover geen duidelijkheid verschaffen. De buurtcoördinator is van mening dat een aantal problemen verminderd zijn, met name woninginbraak en onveiligheidsgevoelens onder de buurtbewoners.

3.4 Plan van aanpak 1990/1991

Het plan van aanpak voor Bleijendoek is opgebouwd rond de thema's wonen, woonomgeving en welzijn. In dit plan staat een groot aantal 'voorstellen' beschreven, waarvan echter tot nog toe een beperkt deel uitgevoerd is of wordt. In veel gevallen zijn maatregelen of projecten niet uitgevoerd vanwege het stellen van andere prioriteiten binnen de betrokken dienst of instelling, het ontbreken van financiële middelen of de noodzaak van een langere voorbereidingstermijn. Naast deze praktische knelpunten kan echter ook geconstateerd worden dat er binnen de meeste diensten nog onvoldoende rekening wordt gehouden met prioriteiten die vanuit buurtbeheer worden gesteld.

In het kader van deze procesevaluatie wordt vooral aandacht besteed aan de voortgang van maatregelen of projecten, die (mede) gericht zijn op het bestrijden van criminaliteit, overlast en onveiligheidsgevoelens. Uiteraard geldt bij het hanteren van een integrale aanpak, dat ook meer algemene maatregelen van invloed kunnen zijn op het criminaliteitsniveau. Er is gekozen om expliciet stil te staan bij de maatregelen en projecten, die (mede) gefinancierd zijn of worden vanuit de subsidie 'Criminaliteitspreventie en buurtbeheer'.

- *Verlichtingsproject:* In een deel van Bleijendoek is de openbare straatverlichting uitgebreid en zijn gele lampen (met beperkte uitstraling) vervangen door witte lampen. In combinatie met het snoeien van groenvoorzieningen, is het zicht in deze gebieden aanmerkelijk verbeterd. Hoewel gerichte onderzoeksgegevens ontbreken, is de buurtcoördinator van mening dat onveiligheidsgevoelens onder de buurtbewoners verminderd zijn.
- *Sportproject voor risico-jongeren:* In de afgelopen periode zijn reeds sportactiviteiten voor jongeren georganiseerd in de gymnastiekzaal van de school aan de Kolfstraat. Met de detachering van de preventiecoördinator voor 12 uur per week in de Bleijendoek kunnen deze activiteiten (gedeeltelijk) een functie krijgen in een dadergerichte aanpak voor risico-jongeren (zie par. 2.5).

Vermeldenswaardig is bovendien de detachering van een wijkagent en de aanstelling van een huismeester bij de stichting Volkswoningen Zwijndrecht/

Dordrecht. Bovendien zijn er schuttingen geplaatst op het binnenterrein van het Schippersblok en zijn er vergoederde plannen voor het afsluiten van andere binnenterreinen cq. onderdoorgangen. Tenslotte is er in de afgelopen periode aandacht besteed aan het tegengaan van vervuiling door extra inzet van de veegploeg en de reinigingspolitie. Ook zullen er in de Bleijenhoek wijk-containers worden geplaatst.

In algemene zin kunnen de volgende kanttekeningen gemaakt worden bij het plan van aanpak over de afgelopen periode:

- Er is een groot aantal maatregelen en projecten voorgesteld, waarvan niet duidelijk was of ze ook daadwerkelijk uitgevoerd konden worden. Dit maakt het plan van aanpak meer tot een 'wensenlijst van de buurt' dan een daadwerkelijke leidraad voor de uitvoering.
- Op basis van een inventarisatie van de grootste problemen in de buurt zou een prioriteitsstelling van maatregelen en projecten moeten plaatsvinden. Het plan van aanpak voor de afgelopen periode was nog meer een samenvoeging van maatregelen en projecten vanuit verschillende richtingen.
- Per project zou een duidelijk inzicht moeten worden geboden in de te verwachten samenhang tussen gestelde doelen en in te zetten middelen (doel-middel-ketens). Daarnaast betekent een integrale aanpak tevens dat relaties tussen maatregelen en projecten onderling duidelijk gemaakt moeten worden.
- Er dient nadrukkelijker 'commitment' vanuit de betrokken diensten te worden geboden om maatregelen en projecten uit het plan van aanpak ook daadwerkelijk uit te voeren: het moet geen wensenlijst, maar een afsprakenlijst worden.

3.5 Prioriteiten 1991/1992

De meest simpele strategie voor het maken van een nieuw plan van aanpak is uiteraard het opnemen van die maatregelen en projecten, die in de voorgaande periode niet zijn uitgevoerd, eventueel aangevuld met enkele 'nieuwe' wensen. Wanneer de bovenstaande kanttekeningen echter ondersteund worden, zullen voor de komende periode duidelijke prioriteiten gesteld moeten worden op basis van de meest nijpende problemen in de buurt. In de uitwerking kan daarbij een onderscheid worden gemaakt tussen maatregelen op korte en langere termijn. Het zal iedereen duidelijk zijn dat een dergelijke omvorming van sectorale naar territoriale prioriteitsstelling niet zonder slag of stoot kan verlopen, maar het is de enige mogelijkheid om een stevige basis voor buurtbeheer te realiseren.

Zoals reeds eerder is aangegeven, worden de belangrijkste problemen in de Bleijenhoek door degenen die bij buurtbeheer betrokken zijn, als volgt omschreven:

- Vervuiling/zwerfvuil (20)
- Vandalisme (16)
- Onevenwichtige bevolkingsopbouw naar etniciteit (14)
- Hoge werkloosheid (10)
- Criminaliteit (6)
- Overlast/verkeersonveiligheid (6)

Voor een goede voortgang van het buurtbeheerproject in de Bleijenhoek is het van groot belang, dat het nieuwe plan van aanpak wat betreft prioriteitsstelling zoveel mogelijk aansluit bij de bovenstaande buurtproblemen. Dat daarbij de

nodige aandacht dient te worden besteed aan maatregelen en projecten ter bestrijding van criminaliteit (inclusief vandalisme) en overlast mag gezien het bovenstaande vanzelfsprekend worden geacht. Uit de interviews met betrokkenen komt de volgende prioriteitsstelling naar voren:

- Preventieproject (24)
- Verkeersmaatregelen (21)
- Toewijzingsbeleid (9)
- Buurtserviceteams (4)

De voorgestelde projecten en maatregelen voor het nieuwe plan van aanpak sluiten redelijk goed aan op de genoemde problemen in de Bleijenhoek. Opvallend is wel dat de BST's minder hoog scoren in de prioriteitsstelling, terwijl deze een belangrijke rol kunnen spelen in het verminderen van de meest genoemde problemen (vervuiling en vandalisme). Aan de andere kant wordt door de betrokkenen hoge prioriteit gegeven aan het treffen van verkeersmaatregelen, terwijl verkeersonveiligheid en -overlast minder vaak worden genoemd bij de inventarisatie van problemen.

De hoogste prioriteit wordt door de betrokkenen gegeven aan het uitvoeren van een preventieproject. Aangezien de preventiecoördinator inmiddels voor 12 uur per week is gedetacheerd in de Bleijenhoek, kan de specifieke invulling van dit project op korte termijn worden uitgewerkt.

4 Staart-West

4.1 Inleiding

Deze tussentijdse verslaglegging over het project 'criminaliteitspreventie en buurtbeheer' in Staart-West is gebaseerd op informatie uit verslagen en notities, een gesprek met de buurtcoördinator (23 juli 1991) en de resultaten van interviews onder zes deelnemers aan de buurtoverleggroep, die de buurtcoördinator in de maand augustus heeft afgenomen aan de hand van een door DSP ontwikkelde checklist.

4.2 Buurtorganisatie

De organisatie van buurtbeheer is gestart met een brede overleggroep, waarin vrijwel alle diensten en instellingen uit de Staart-West¹⁶ vertegenwoordigd zijn. Aangezien deze groep na verloop van tijd te omvangrijk werd, is besloten om de buurtbeheerorganisatie meer projectmatig in te richten. De vergaderfrequentie van de brede overleggroep is inmiddels teruggebracht van maandelijks naar vier keer per jaar en ter voorbereiding en uitvoering van specifieke projecten worden projectgroepen opgezet. Momenteel zijn er zeven projectgroepen, waarin de diensten en/of instellingen vertegenwoordigd zijn, die (mede) verantwoordelijk zijn voor het betreffende project.

Uit de interviews blijkt dat de omvorming van de brede overleggroep naar een meer projectmatige organisatie door betrokkenen ondersteund wordt. Daarnaast wordt de geringe betrokkenheid en participatie van bewoners bij buurtbeheer in Staart-West vrijwel unaniem als probleem genoemd. Het ontbreken van een aanspreekbare bewonersorganisatie in Staart-West is hier voornamelijk debet aan. Al in een vroeg stadium werd dit probleem onderkent en een aanvraag ingediend voor extra bewonersondersteuning. De uiteindelijke aanstelling van een opbouwwerker heeft ruim een jaar na aanvraag plaatsgevonden (per 1 april 1991). Deze opbouwwerker heeft in de zomerperiode vooral aandacht besteed aan de samenwerking met het buurthuis en de vervanging van het slecht functionerende bestuur. Inmiddels is hij aangesteld als preventiecoördinator voor de drie buurtbeheerwijken en is de vrijgevallen functie van opbouwwerker nog niet vervuld.

Uit het interviews met de buurtcoördinator en de leden van de buurtoverleggroep zijn rond de buurtorganisatie de volgende positieve en negatieve ervaringen naar voren gekomen. Als positief wordt door de betrokkenen gezien:

- de samenwerking tussen en de betrokkenheid van de verschillende diensten en instellingen. Door deze netwerkvorming wordt beter inzicht verkregen in de werkzaamheden van de diverse diensten en vinden contacten tussen de diensten en instellingen gemakkelijker plaats.
- de instelling van de buurtoverleggroep heeft er toe geleid dat maatregelen en projecten worden gerealiseerd, die anders niet of pas op langere termijn zouden zijn uitgevoerd.
- het aantal mutaties binnen de buurtoverleggroep is gering, waardoor zaken langzamerhand verder uitgebouwd kunnen worden.

¹⁶ Het buurtbeheerproject is formeel van toepassing op de wijk Staart-West. In de praktijk concentreren de meeste beheerinspanningen zich op het meest problematische gebied binnen de Staart-West, te weten het Noorderkwartier.

Als voornaamste knelpunten zijn door de betrokkenen aangemerkt:

- er is te weinig respons vanuit de bewoners in de buurt;
- de buurtoverleggroep is te groot;
- buurtbeheer verloopt nog te traag en te moeizaam, hetgeen gedeeltelijk te maken heeft met de te lage prioriteit voor buurtbeheer binnen enkele gemeentelijke diensten;
- binnen de buurtbeheergroep wil men te veel tegelijkertijd aanpakken, waardoor eigenlijk te weinig goed afgemaakt wordt;
- er heersen binnen de buurtoverleggroep te hoge verwachtingen wat de inzet en mogelijkheden van de diverse diensten en/of instellingen betreft. Ook bestaat er in dit opzicht onduidelijkheid omtrent de mandatering en budgettering;
- procedures rond de besluitvorming zijn/blijven vaak onhelder.

4.3 Inventarisatie buurtproblemen

Op basis van de antwoorden van de geïnterviewde betrokkenen bij buurtbeheer, kan het volgende overzicht van de belangrijkste problemen in Staart-West worden opgesteld (tussen haakjes staat de gewogen score):

- Gebrek aan sociale structuur/bewonersparticipatie (13)
- Vervuiling/verloedering (12)
- Problematische huishoudens/overlast drugsdealers (12)
- Verhuurbaarheid woningen/hoge mutatiegraad (8)
- Criminaliteit (4)
- Onevenwichtige bevolkingssamenstelling naar etniciteit (4)

Een enkeling is van mening dat de problemen sinds de start van buurtbeheer zijn afgenomen, de meeste betrokkenen (inclusief de buurtcoördinator) zijn van mening dat de problemen ongeveer gelijk zijn gebleven. Opvallend is dat de vertegenwoordiger van de Dienst Welzijn opmerkt dat het gemiddeld lage opleidingsniveau en de hoge werkloosheid in de buurt door de bewoners niet als problematisch wordt gezien en dat daardoor projecten op het gebied van werk en scholing niet erg aanslaan (zie ook par. 3.3). Verder merkt de vertegenwoordiger van het buurtcomité Gemeentewoningen op, dat buurtbeheer zich vooral concentreert op één gebied in Staart-West en dat het elders in de buurt niet of nauwelijks bekend is.

Criminaliteitspreventie heeft voor vier betrokkenen een hoge prioriteit en voor twee van hen een gemiddelde prioriteit ten opzichte van andere doelstellingen van buurtbeheer. De buurtcoördinator is van mening dat de criminaliteit vooral voor 1990 in de Staart-West een groot probleem vormde, maar dat dit aanzienlijk verminderd is door het oppakken van een grote groep daders in februari 1990. Wel heeft de buurt hierdoor nu nog steeds een negatief imago, hetgeen naar voren komt in de slechte verhuurbaarheid en de hoge mutatiegraad van de woningen.

Uit het 'Profiel van de buurten' (deel 1, 1990) blijkt dat met betrekking tot de criminaliteit vooral diefstal uit of vanaf de auto, woninginbraak en bromfietsdiefstal in Staart-West vaker plaatsvinden dan gemiddeld in Dordrecht. Ook het slachtofferpercentage en onveiligheidsgevoelens onder de buurtbewoners liggen hoger dan het Dordtse gemiddelde. Zoals eerder aangegeven kan de ontwikkeling van de criminaliteit niet worden vastgesteld door het ontbreken van de

desbetreffende aangiftecijfers van politie over 1990. Ook de betrokkenen hebben niet of nauwelijks zicht op deze ontwikkeling.

4.4 Plan van aanpak 1990/1991

In het najaar 1990 is een plan van aanpak ontwikkeld rondom de thema's wonen/woon omgeving, weten, werken en welzijn. Net als de plannen van aanpak voor de beide andere buurtbeheerwijken, is dit plan vooral beschrijvend van aard en biedt het nog onvoldoende handvatten voor een prioriteitsstelling en daadwerkelijke actie. In februari 1991 verschijnt een aanvulling op dit plan van aanpak, waarin 19 concrete projecten worden gepresenteerd en uitgewerkt. In de loop van het jaar worden hier nog 7 nieuwe projecten aan toegevoegd. Deze presentatie sluit aan bij de projectorganisatie, zoals die geleidelijk aan binnen het buurtbeheer in de Staart-West heeft vorm gekregen.

Van de in totaal 26 projecten zijn er 6 nog in voorbereiding en 20 in uitvoering of reeds uitgevoerd. Deze laatste projecten hebben een structureel (12), incidenteel (5) of jaarlijks terugkerend karakter (3). In deze rapportage beperken we ons tot de projecten, die (mede) betrekking hebben op criminaliteitspreventie en/of gefinancierd worden vanuit de subsidie 'Criminaliteitspreventie en buurtbeheer':

- *Fitnessproject:* Een leegstaande ruimte van het buurthuis 't Wantij is ingericht als goedkope fitnessruimte voor de buurt. Zowel allochtone als autochtone jongeren maken gebruik van deze buurtsportvoorziening, die onder leiding staat van een buurtvrijwilliger (in bezit van RSL-A diploma). Hoewel de fitnessruimte voor alle buurtbewoners toegankelijk is, zal in de komende periode getracht worden om juist ook de risico-jongeren uit de buurt te bereiken. Naast de mogelijkheid tot vrij gebruik worden er sinds kort door de sportbuurtwerkers ook specifieke activiteiten opgezet, zoals powerliften.
- *Leerstrafproject:* In de zomer van 1990 is in de Staart-West een bende opgepakt van jongeren, die zich langere tijd schuldig hadden gemaakt aan diverse vormen van criminaliteit. Vijf jongeren kwamen in aanmerking voor een leerstraf van 60 uur en een aantal uren dienstverlening. Het accent bij een leerstrafproject ligt niet primair op het afleren van het huidige gedrag, maar op het aanleren van nieuw gedrag: het vergroten van sociale vaardigheden en het versterken van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Het programma met een combinatie van indoor- en outdooractiviteiten is goed aangeslagen en lijkt een positief effect te hebben bewerkstelligd.
- *RSL-A sportproject:* Naast het fitnessproject en het leerstrafproject vormt het RSL-A-project de derde pijler van het sportprogramma in Staart-West. De doelstelling van RSL-A-project is het opleiden van sporttechnisch kader uit de deelnemersgroep van de verschillende sportactiviteiten. De werving en begeleiding van cursisten is in handen van bureau Werk en Scholing, de docenten zijn afkomstig van BRES en de streekschool en de coördinatie ligt bij de preventiecoördinator. De cursisten vervullen stages bij sportactiviteiten in de drie buurtbeheerwijken en kunnen na het behalen van hun diploma ingezet worden via het stedelijke bureau Sportstimulering of doorstromen naar andere scholings-/arbeidsmogelijkheden via bureau Werk en Scholing. Momenteel volgen 18 personen de RSL-A-cursus.

- *Oud- en nieuwproject:* Aangezien in voorgaande jaren tijdens de jaarwisseling veel vernield werd (met name langs de route naar de binnenstad), is dit jaar een oud- en-nieuw-feest georganiseerd in buurthuis 't Wantij. Door inzet van vrijwilligers kon het buurthuis tot 05.00 uur openblijven en is het feest bezocht door ongeveer 50 mensen, waaronder veel jongeren. Er zijn tijdens de jaarwisseling niet of nauwelijks vernielingen gepleegd. Overigens is het die nacht in heel Dordrecht relatief rustig geweest.
- *Vandalisme-ronde:* De wijkagent, de buurtcoördinator en een medewerker van de Dienst Openbare Voorzieningen houden maandelijks een vandalisme-ronde door Staart-West. Op deze wijze kan er snel en effectief ingespeeld worden op gepleegde vernielingen in de wijk, waardoor erosie-vandalisme wordt voorkomen. Voor kleine herstelwerkzaamheden buiten het reguliere onderhoudsbudget van de DOV is een extra budget van fl. 10.000,- per jaar beschikbaar.
- *Graveeractie:* Vlak voor de zomer is door de gemeentepolitie een graveer-actie in Staart-West uitgevoerd, waarbij 120 huisbezoeken werden afgelegd. Ondanks de aanzienlijke tijdsinvestering, is het gelukt om de anmelders in relatief korte tijd allemaal langs te gaan. De invloed van de graveeractie op het aantal inbraken in de buurt wordt niet zo groot geacht, maar de indruk bestaat dat door deze actie is het gevoel van onveiligheid enigszins verminderd en de politie veel goodwill heeft gekweekt bij de buurtbewoners.
- *Project Waalstraat:* In de Waalstraat vindt een concentratie van problemen plaats, zoals vervuiling, gebroken ruiten en dichtgetimmerde ramen, auto-sleutelen, drugsoverlast en asociaal woongedrag. In februari 1991 klaagde een groep bewoners over het gedrag en de overlast van drie jonge bewoners in deze straat. Deze klacht werd direct opgepakt als aanleiding om iets aan de problemen in de Waalstraat te doen. Allereerst vond een gesprek plaats (11-02-91) tussen de 'klagers' en de wijkagent, de buurtcoördinator en een vertegenwoordiger van het woningbedrijf over de problemen, de procedurele mogelijkheden en de meest geschikte opstelling van de bewoners. Vervolgens werden de betrokken jongeren door de directeur van het Woningbedrijf schriftelijk uitgenodigd voor een persoonlijk gesprek (22-04-91). Op deze brief werd niet gereageerd en één van de jongeren vertrok uit de buurt. Ten behoeve van de uitzettingsprocedure voor de beide andere jongeren werd een advocaat ingeschakeld en zijn getuigenverklaringen verzameld. Op een brief van de advocaat (14-05-91) werd wederom niet gereageerd. In de zomermaanden is de overlast aanzienlijk verminderd: één van de jongeren is volgens onbevestigde berichten buiten Dordrecht gaan wonen en de andere verblijft nog maar zelden in zijn woning. Hoewel dit project succesvol is verlopen, zijn de problemen in deze straat niet opgelost: de leegstand neemt verder toe evenals de mensen die aangeven te willen verhuizen. Een strak toewijzings- en handhavingsbeleid en een face-lift voor de leegstaande woningen lijkt de enige oplossing om de leefbaarheid in deze straat te verbeteren.
- *Afsluiting brandgangen:* In het kader van buurtpreventie zijn vrijwel alle brandgangen in het Noorderkwartier met een deur afgesloten. Het initiatief is afkomstig van de bewoners zelf. Voor iedere brandgangdeur is een sleutelhouder, die handtekeningen voor toestemming heeft verzameld en tegen betaling sleutels aan de gebruikers ter beschikking stelt. Hoewel de brandgangdeuren niet altijd afgesloten worden en regelmatig het doelwit zijn van

vandalisme, heeft dit project tot gevolg gehad dat de onveiligheidsgevoelens onder de bewoners zijn afgenomen en de drugsverlast aldaar is verdreven.

- *Speeltuinwacht*: De speeltuin, die direct naast het buurthuis is gelegen, draaide tot voor kort geheel op vrijwilligers. Bij gebrek aan voldoende toezicht bleef de speeltuin nogal eens dicht. In de zomer is een werkloze buurtbewoner uit het Noorderkwartier als speeltuinwacht aangesteld in het kader van de banenpoolregeling. Hij zorgt voor de openstelling van de speeltuin, houdt toezicht op de spelende kinderen en verricht allerlei kleine onderhoudswerkzaamheden. De speeltuin floreert weer en wordt bezocht door kleuters en peuters van allerlei nationaliteiten.
- *Buurtserviceteam (BST)*: In Staart-West is onder de paraplu van de Dordt-Mij een BST aan het werk, bestaande uit vier banenpoolers en een teamleider (zie par. 2.3). De BST-medewerkers verrichten klusjes in de wijk, ruimen rommel op en zorgen dat de openbare voorzieningen in goede staat blijven. Het BST moet de leefbaarheid van de buurt verbeteren en de medeverantwoordelijkheid van de buurtbewoners bevorderen (signaleren en meebeheren).
- *Klachtenmeldpunt*: In aansluiting op de activiteiten van het BST zal op het kantoor van buurtbeheer in Staart-West een centraal meldpunt worden ingericht voor allerlei klachten. Naast een telefonisch klachtenmeldpunt wordt ook de directe aanloop gestimuleerd door een combinatie met spreekuren, informatievoorziening en buurtkrantredactie. In hoeverre ook een koppeling gelegd wordt met het realiseren van een wijkwinkel is op dit moment nog niet duidelijk.

In algemene zin kunnen met betrekking tot het plan van aanpak over de afgelopen periode de volgende opmerkingen geplaatst worden:

- De voorbereiding, opzet en uitvoering van de diverse projecten verloopt over het algemeen goed. Hoewel er uiteraard in allerlei projecten knelpunten en vertragingen (kunnen) optreden, leidt dit nagenoeg niet tot het opschorten of definitief afvoeren van projecten.
- Hoewel er begin 1991 een uitgebreid projectprogramma voorhanden was, heeft dit niet geleid tot een verstarring in de richting van uitvoering. Al naar gelang de mogelijkheden en buurtproblemen zijn er doorlopend nieuwe initiatieven ontplooid, zonder dat dit geleid heeft tot 'verwaarlozing' van lopende projecten.
- In het plan van aanpak bestaat een redelijk goed evenwicht tussen projecten, die gericht zijn op wonen/woonomgeving, weten, werken en welzijn. Ook wordt er behoorlijk wat aandacht besteed aan de bestrijding van criminaliteit, overlast en onveiligheidsgevoelens, waarbij dadergerichte, slachtoffergerichte en situatiegerichte projecten en maatregelen gecombineerd zijn (zie ook par. 1.3)
- Een duidelijke kanttekening moet geplaatst worden bij de geringe betrokkenheid en participatie van buurtbewoners. Het gevaar dreigt dat buurtbeheer uitsluitend een territoriale uitvoeringsorganisatie wordt voor allerlei projecten en maatregelen, die van bovenaf in de buurt worden gezet. Buurtbeheer in de Staart-West zal bewoners actief moeten betrekken bij het meedenken, mee-ontwikkelen en mee-uitvoeren van projecten en maatregelen, die de leefbaarheid vanuit het perspectief van de buurtbewoners kunnen vergroten.

4.5 Prioriteiten 1991/1992

In de lijn van de doelstelling van buurtbeheer dienen de belangrijkste problemen en wensen van bewoners/gebruikers richtinggevend te zijn voor de prioriteitsstelling in de volgende periode. Zoals eerder aangegeven worden door de betrokkenen bij het buurtbeheer in Staart-West de volgende buurtproblemen centraal gesteld:

- Gebrek aan sociale structuur/bewonersparticipatie (13)
- Vervuiling/verloedering (12)
- Problematische huishoudens/overlast drugsdealers (12)
- Verhuurbaarheid woningen/hoge mutatiegraad (8)
- Criminaliteit (4)
- Onevenwichtige bevolkingssamenstelling naar etniciteit (4)

Opvallend is dat uit de interviews blijkt dat veel betrokkenen de prioriteiten beschrijven vanuit hun eigen achtergrond, zodat hieruit moeilijk een gezamenlijke prioriteitsstelling te distilleren valt. Slechts één prioriteit wordt door alle betrokkenen vrijwel zonder uitzondering als eerste genoemd: het activeren van bewoners en het herstellen van sociale structuren (19). Dit betekent dat een aanzienlijk deel van de buurtbeheerinspanningen het komende jaar op dit aspect zal moeten worden geconcentreerd. De volgende zaken dienen hierbij centraal te staan:

- Het zo spoedig mogelijk vervullen van de vacature voor een opbouwwerker in de Staart-West door een ervaren en gemotiveerde medewerker.
- Het organiseren van een bewonersplatform met een goede vertegenwoordiging in de buurtbeheergroep.
- Het versterken van het particulier initiatief door samenwerking en ondersteuning met het maatschappelijk en sociaal-cultureel werk.
- Het stimuleren van kadervorming in diverse richtingen (RSL-A, redactie buurtkrant etc).
- Het uitbreiden van de informatie-verstrekking aan buurtbewoners en het stimuleren van de 'aanloop' naar het buurtbeheerkantoor (klachtenmeldpunt, spreekuren, informatie, buurtkrant).

5 Oud-Krispijn

5.1 Inleiding

Deze tussentijdse verslaglegging over het project 'criminaliteitspreventie en buurtbeheer' in Oud-Krispijn is gebaseerd op informatie uit verslagen en notities, een gesprek met de buurtcoördinator (15 juli 1991) en de resultaten van interviews onder zeven deelnemers aan de buurtoverleggroep, die de buurtcoördinator in de maanden juli en augustus aan de hand van een door DSP ontwikkelde checklist heeft afgenomen.

5.2 Buurtorganisatie

De organisatie van buurtbeheer in Oud-Krispijn verschilt enigzins ten opzichte van de organisatie in de twee andere buurtbeheer-gebieden. In plaats van één buurtbeheergroep zijn in Oud-Krispijn feitelijk twee buurtbeheergroepen actief, namelijk een ambtenarengroep en een bewonersgroep. Deze scheiding is min of meer een voortvloeisel van de diverse, reeds lange tijd in Oud-Krispijn aanwezige bewonerscomité's.

De bewonersgroep komt één maal per maand bijeen, de ambtenarengroep één maal in de zes weken. Naast de twee buurtbeheergroepen zijn er drie werkgroepen opgericht, waarin ambtenaren en bewoners gezamenlijk zijn vertegenwoordigd. Deze werkgroepen zijn: Tollensstraat, Josef Israëlplein en Woningtoewijzing/overlast. Daarnaast is er een werkgroep Wonen tot stand gekomen, bestaande uit de vier woningcorporaties met woningen in Oud-Krispijn.

Met betrekking tot de organisatie van buurtbeheer zijn volgens de leden van de buurtbeheergroep (inclusief de buurtcoördinator) tot nu toe de volgende ervaringen opgedaan:

Als positief wordt gezien:

- het feit dat verschillende organisaties/instellingen rond de tafel zitten;
- de samenwerking met de buurtcoördinator;
- de samenwerking met/tussen de verschillende woningcorporaties.

Als knelpunten worden opgemerkt:

- het onregelmatig bezoeken van de buurtbeheergroep-vergaderingen;
- de onduidelijke inbreng van enkele diensten wat betreft financiën en mandatering;
- de omvang van de buurtbeheergroep, die over het algemeen als te groot wordt beschouwd;
- het in gang zetten van de projecten, hetgeen feitelijk nog te traag verloopt.

Om bovenstaande knelpunten in de organisatie het hoofd te bieden, worden voor het komende jaar door de buurtbeheergroep de volgende voorstellen gedaan. Allereerst moet de omvang van de buurtbeheergroep kleiner. Er wordt gestreefd naar een vaste groep vertegenwoordigers van diensten en instellingen met betere mandaten. Vervolgens zou de frequentie van de buurtbeheergroep-vergaderingen omlaag kunnen naar één keer in de twee of drie maanden. Deze vergaderingen zouden in een werkgroep goed voorbereid moeten worden, zodat slagvaardig vergaderd kan worden. Tenslotte dient er (deels in het verlengde

van het voorgaande) voor zowel de buurtbeheergroep als de diverse werkgroepen een betere taakafbakening tot stand te komen.

Naast deze voorstellen leeft er ook de idee om de ambtenarengroep en de bewonersgroep te integreren. Ervaringen in andere buurten, waar net zoals in Oud-Krispijn reeds actieve bewoners(-comite's) aanwezig zijn, spreken echter meer voor het gescheiden houden van beide groepen. Het integreren van bewoners in de buurtbeheergroep lijkt vooral zinvol als een bewonersorganisatie in een buurt ontbreekt. Dit is bijvoorbeeld het geval in Bleijendoek en Staart-West.

De verschillende diensten en instellingen zijn allen van mening dat de samenwerking/afstemming met de direct betrokkenen bij buurtbeheer goed verloopt. Alleen het project Josef Israëlsplein heeft door interne coördinatieproblemen binnen de DOV geleid tot een slechte samenwerking/afstemming met de andere betrokkenen (zie par. 5.4). Verder zijn alle betrokkenen het er over eens dat de samenwerking met de buurtcoördinator naar tevredenheid verloopt.

Het draagvlak voor buurtbeheer binnen de diensten en instellingen is over het algemeen wel aanwezig. Alleen binnen de DOV en de politie zijn er enkele bedenkingen of weerstanden. Zo leeft binnen de DOV (en zeker ook vanuit de directie) het idee van buurtbeheer wel, maar is er met name door bezuinigingen weerstand om bij te dragen aan buurtbeheerprojecten. Bij de politie staat de staf er volledig achter, maar spreekt buurtbeheer het middenkader nog maar weinig aan. Hieraan lijkt vooral een gebrek aan bekendheid en belangstelling ten grondslag te liggen.

5.3 Inventarisatie buurtproblemen

Om voor het komende jaar de maatregelen uit het plan van aanpak te laten aansluiten bij de problemen die momenteel aan de orde zijn in Oud-Krispijn, heeft de buurtcoördinator bij de meeste betrokkenen de belangrijkste problemen geïnventariseerd. Daarnaast is aan de betrokkenen ook gevraagd of deze problemen sinds de start van buurtbeheer zijn toegenomen, gelijkgebleven of afgenomen. Hieronder staan in volgorde de belangrijkste problemen, die in Oud-Krispijn optreden.

- Criminaliteit, sociale onveiligheid (26)
- Problematiek Antillianen (18)
- Vervuiling (13)
- Overlast (verkeer, cafetaria etc.) (9)
- Vertrek oudere bewoners uit de buurt (4)
- Werkloosheid (4)

De meeste van deze problemen concentreren zich in bepaalde straten van de buurt. Met name de Gouverneurstraat en de Genestetstraat zijn momenteel de belangrijkste probleemgebieden. Vergeleken met de start van buurtbeheer spelen hier volgens de betrokkenen nog steeds dezelfde problemen en lijken deze eerder toegenomen dan afgenomen. Daarentegen zijn de problemen rond de Tollensstraat zichtbaar verminderd. Ook de jaarwisseling is rustiger verlopen dan eerdere jaren het geval is geweest. Hoewel dit eveneens voor andere delen van Dordrecht geldt, bestaat bij betrokkenen de indruk dat de specifieke aanpak in Oud-Krispijn daar ook een steentje toe heeft bijgedragen.

5.4 Plan van aanpak 1990/1991

In overleg met bewonerscomité's en betrokken diensten/instellingen zijn de belangrijkste problemen in Oud-Krispijn geïnventariseerd en is in november 1990 het (eerste) plan van aanpak verschenen. Rond die tijd is tevens een nieuwe buurtcoördinator aan de slag gegaan. Medio februari 1991 is een aanvulling op het plan van aanpak geschreven, waarin de geactualiseerde stand van zaken is weergegeven.

In deze rapportage wordt vooral aandacht besteed aan projecten en maatregelen, die (mede) gefinancierd zijn vanuit de subsidie 'Buurtbeheer en criminaliteitspreventie'.

- *Herinrichting Tollensstraat:* Dit herinrichtingsplan werd eind 1990 opgesteld naar aanleiding van de onveilige verkeerssituatie en de slechte verlichting in deze straat. Het plan is vervolgens omstreeks mei/juni 1991 in een hoog tempo uitgevoerd. Hierbij is nauw samengewerkt tussen het bewonerscomité, de wijkagenten, de DOV, de Stadsreiniging, de Stichting Volkshuisvesting Zwijndrecht-Dordrecht en het Woningbedrijf. Zowel de bewoners als de betrokken instanties en instellingen zijn zeer tevreden over de wijze van uitvoering en het uiteindelijke resultaat.
- *Herinrichting Josef Israëlsplein:* In tegenstelling tot de Tollensstraat, is de herinrichting van het Josef Israëlsplein niet volgens planning verlopen. Het plan werd in november 1990 in overleg tussen de DOV en het bewonerscomité ontwikkeld en vormt een onderdeel van de integrale aanpak van de problemen op en rond het plein (verpaupering, criminaliteit). Met de uitvoering zou oorspronkelijk in januari 1991 worden begonnen. Als gevolg van interne coördinatieproblemen binnen de DOV en onduidelijkheid over de besteding van de buurtbeheergelden van deze dienst, is de herinrichting pas veel later en in gewijzigde vorm uitgevoerd. De huidige situatie rond het plein is voor bewoners nog steeds onbevredigend. Dit heeft tevens tot gevolg dat de bewoners weinig vertrouwen meer hebben in het buurtbeheerproject.
- *Jongeren en criminaliteitspreventie:* Oorspronkelijk is er met de stichting 'En Route' een afspraak gemaakt om in maart 1991 met een project van start te gaan. Het project had tot doel om met een groep (werkloze) jongeren die regelmatig crimineel gedrag vertonen, een integraal programma te doorlopen. Dit programma bestond uit een aantal onderdelen, zoals werken in een 'werkplaats', sportbeoefening en kortdurende interventies volgens het principe van ervaringsleren. Aangezien het gepresenteerde projectvoorstel nogal wat onduidelijkheden en tekortkomingen vertoonde, is besloten af te zien van de diensten van de stichting 'En Route'. Er is vervolgens besloten om een samenwerking aan te gaan met landelijke Dienst BRES, die reeds in de Staart-West met een vergelijkbaar project van start was gegaan. Het project in Oud-Krispijn, dat per 1 september 1991 is gaan draaien, sluit dan ook goed aan bij het project in de Staart-West. De aangestelde preventiecoördinator is werkzaam in beide buurten, hetgeen een aantal duidelijke voordelen biedt: hij is bekend met het project en met het Dordtse jongerencircuit.
- *Afsluiting brandgangen:* Van meet af aan is door de bewoners aangedrongen op het (waar mogelijk en wenselijk) afsluiten en beter verlichten van de talrijke brandgangen in Oud-Krispijn. Als gevolg van een gebrek aan sociale controle worden deze brandgangen vaak benut door inbrekers en drug-

gebruikers en is er sprake van sterke vervuiling en vandalisme. Dit leidt tot sterke gevoelens van onveiligheid onder de bewoners. Inmiddels zijn enkele woningcorporaties al overgegaan tot het afsluiten van een aantal brandgangen. Van de zijde van de bewonerscomité's wordt echter aangedrongen op een algemene aanpak van de brandgangen. De DSO heeft een inventarisatie gemaakt van het aantal af te sluiten brandgangen. Globaal zullen er ongeveer honderd hekken geplaatst moeten worden. Na vervaardiging van een proefhek zal worden nagegaan of er per brandgang voldoende draagvlak aanwezig is onder de betreffende bewoners. Wanneer de hekken geplaatst zijn, zullen de bewoners zelf de verantwoordelijkheid moeten nemen voor de afsluiting van de brandpoorten (sleutelhouder). Het is de bedoeling om de hekken te laten plaatsen via de Dordt-Mij. Hiervoor is inmiddels een offerte uitgebracht, die past binnen de financiële mogelijkheden.

- *Oud-en-nieuw-project:* Eind 1990 is een werkgroep ingesteld om preventieve maatregelen voor te breiden, teneinde ongeregeligheden tijdens de jaarwisseling te voorkomen. In korte tijd is een breed actieplan ontwikkeld, dat onder meer bestond uit een inzameling van kerstbomen, het afwerken van bestrating, het leegmaken en afdichten van vuil-/verzamelcontainers, het verwijderen van bouw en sloopafval en het organiseren van een buurtfeest in het Weizigtpark. Het buurtfeest was met name bedoeld om verveling onder de jongeren in Oud-Krispijn te voorkomen en de loop naar de binnenstad te verminderen. Uit het evaluatieverslag van de projectgroep Oud en Nieuw blijkt, dat de jaarwisseling op voorbeeldige wijze is verlopen en dat het succes van het actieplan vooral te danken is aan de inzet die de betrokken diensten en instellingen hebben geleverd. Voor de komende jaarwisseling kan het actieplan (met enkele aanpassingen) wederom van dienst zijn. Het is echter van belang om eerder met de voorbereidingen te beginnen.

Samenvattend kan gesteld worden, dat twee van de bovenstaande vijf projecten (te weten: herinrichting Tollensstraat en oud-en-nieuwproject) binnen een relatief kort tijdsbestek met succes zijn uitgevoerd. De andere drie projecten blijken met name in de voorbereiding toch meer tijd en soms moeite te hebben gekost. Dit is op zichzelf geen verontrustende ontwikkeling. Een eerste jaar buurtbeheer vraagt nu eenmaal veel organisatorisch pionierswerk, waarvan meestal pas in de volgende jaren de vruchten kunnen worden geplukt.

Enkele andere buurtbeheermaatregelen die in het eerste jaar zijn voorbereid of uitgevoerd betreffen:

- *Invoering wijk- en mini-containers:* Deze afvalcontainers zijn op aandringen van buurtbeheer versneld ingevoerd. De wijkcontainers voldoen momenteel goed, met de mini-containers zijn er nog problemen. De bewoners van bovenwoningen hebben ook een mini-container, maar kunnen deze niet in de woning plaatsen. Het stallen van deze mini-container bij de benedenwoning wordt door deze bewoners niet altijd gewaardeerd. Inmiddels is besloten om per straat te inventariseren of men de mini-containers wil behouden dan wel laten vervangen door een (extra) wijkcontainer.
- *Buurtkrant:* Na een korte scholingsperiode van twee maanden is begin 1991 onder redactie van acht bewoners en een administratieve kracht de buurtkrant 'De stem van Oud-Krispijn' verschenen. Deze buurtkrant is inmiddels al drie keer uitgekomen en er wordt gestreefd naar een tweemaandelijks uitgave.

- *Wijkmilieuplan:* Door een stagiaire van de Nationale Hogeschool voor Toerisme en Verkeer is in de eerste helft van 1991 een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden van een milieuplan op wijkniveau. Daarbij is onder andere de vraag naar voren gekomen in hoeverre milieumaatregelen aansluiten bij de beleving van de bewoners. Deze en andere aspecten van het onderzoek hebben geleid tot het vormen van een werkgroep, die een haalbaar pakket van maatregelen en activiteiten op het gebied van milieu zal opstellen.

5.5 Prioriteiten 1991/1992

Zoals eerder aangegeven worden de volgende problemen in Oud-Krispijn door de betrokkenen als het meest belangrijk aangemerkt:

- Criminaliteit, sociale onveiligheid (26)
- Problematiek Antillianen (18)
- Vervuiling (13)
- Overlast (verkeer, cafetaria, druggebruikers etc.) (9)
- Vertrek oudere bewoners uit de buurt (4)
- Werkloosheid (4)

Gezien de aard van de bovengenoemde problemen zal de meeste aandacht in het nieuwe plan van aanpak gericht moeten worden op projecten en maatregelen, die leiden tot vermindering van criminaliteit, onveiligheid en vervuiling, alsmede de aanpak van specifieke dader- en risicogroepen. Dit betekent dat in elk geval doorgestaan moet worden met de integrale aanpak rondom het Josef Israëlsplein (inclusief herinrichting), de afsluiting van de brandgangen en het project jongeren en criminaliteitspreventie. Hierbij is tevens de inzet van het BST van belang.

Naast uitvoering van deze projecten is door betrokken organisaties, instellingen en bewoners aandacht gevraagd voor de volgende maatregelen:

- *Woningtoewijzingsoverleg:* De huidige woningtoewijzing levert van de kant van de bewoners veel kritiek op. De bewoners zien graag dat iemand 'past' in een vrijgekomen woning of in de straat. Om te bekijken of deze materie kan worden aangepakt, is onlangs onder voorzitterschap van de buurtcoördinator een werkgroep gestart waarin de woningtoewijzers van de verschillende sociale verhuurders en de wijkagent vertegenwoordigd zijn. De woningtoewijzers zullen nieuwe kandidaten voor een woning aandragen, die in onderling overleg zorgvuldig in een vrijkomende woning geplaatst worden.
- *Ouderenproblematiek:* Uit het 'Profiel van de buurten' blijkt dat er de laatste tijd aanzienlijk meer ouderen uit Oud-Krispijn zijn verhuisd dan er zich gevestigd hebben. De indruk bestaat dat deze tendens zich in de komende jaren zal doorzetten. Omtrent de redenen voor vertrek of het zich niet willen vestigen in Oud-Krispijn bestaan wel vermoedens (onveiligheidsgevoelens, veranderde samenstelling van de buurt etc.), maar zijn geen harde gegevens voorhanden. Teneinde hierover een duidelijk beeld te verkrijgen, wordt gedacht aan het laten uitvoeren van een onderzoek naar de oorzaken van het dalend aantal ouderen in de buurt. Bovendien zal worden nagegaan in hoeverre het leefklimaat in Oud-Krispijn voor ouderen aantrekkelijker gemaakt kan worden door het treffen van specifieke maatregelen en het opzetten van activiteiten. In dit kader wordt onder meer gedacht aan een (mobiel) alarmsysteem voor ouderen, recreatie-activiteiten in het buurthuis, tafeltje-dekje-service.

- *Integrale aanpak de Genestetstraat:* In en rondom deze straat wordt door de bewoners veel overlast ondervonden van vandalisme, intimidaties, geluid, verkeer en drugsdealers/-gebruikers. Deze problemen worden voor een belangrijk deel veroorzaakt door een samenscholing van een grote groep Antilliaanse jongeren. Ook de woningcorporaties, de politie en de winkeliers zien de situatie inmiddels als onhoudbaar. Het is de bedoeling om in de komende periode een integrale aanpak te ontwikkelen om deze overlast aan te pakken. Het buurtserviceteam zal de vervuiling tegengaan, de politie gaat strenger optreden tegen de drugsdealers en het project jongeren en criminaliteitspreventie zal zich vooral gaan richten op de Antilliaanse jongeren. De ervaring van het Josef Israëlsplein heeft geleerd, dat een dergelijk project alleen kan slagen, wanneer maatregelen op korte termijn en in onderlinge samenhang worden uitgevoerd. Duidelijkheid in de richting van de bewoners en winkeliers is van groot belang om het vertrouwen in buurt-beheer niet te verspelen.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Algemeen

In de gemeente Dordrecht wordt sinds anderhalf jaar gewerkt aan de ontwikkeling en uitvoering van buurtbeheer in drie wijken, te weten Bleijenhoeke, Staart-West en Oud-Krispijn. Het is de bedoeling dat buurtbeheer geleidelijk wordt uitgebreid naar andere wijken in de stad. Momenteel wordt de buurtbeheeraanpak ook al gehanteerd in Wielwijk en de Colijnstraat. In alle drie de wijken is sprake van hardnekkige sociaal-maatschappelijke en sociaal-economische problemen. Criminaliteit, overlast en onveiligheidsgevoelens onder de buurtbewoners maken een belangrijk deel uit van de buurtproblematiek. Aangezien het ministerie van Justitie (Directie Criminaliteitspreventie) van mening is dat er via de integrale aanpak van buurtbeheer goede mogelijkheden zijn om de bovengenoemde problemen aan te pakken, is er onder andere aan de gemeente Dordrecht een meerjarige subsidie 'Criminaliteitspreventie en buurtbeheer' toegekend om hiermee binnen de buurtbeheerwijken ervaring op te doen. Omdat deze ervaringen tevens van belang zijn voor andere gemeenten, geldt hierbij als voorwaarde dat deze projecten zorgvuldig geëvalueerd moeten worden. Het evaluatie-onderzoek wordt gezamenlijk uitgevoerd door het Sociaal-Geografisch Bureau van de gemeente Dordrecht (effectevaluatie) en Van Dijk, Van Soomer en Partners (procesevaluatie en inzoomstudies). In deze rapportage wordt verslag gedaan van de ervaringen gedurende de eerste fase van het project (medio 1990-medio 1991).

6.2 Conclusies

Uit de voorgaande hoofdstukken kunnen de volgende algemene conclusies worden getrokken.

- De problemen in de buurtbeheerwijken, die het gevolg zijn van een opeenstapeling van hardnekkige sociaal-maatschappelijke en sociaal-economische achterstand, blijken vanuit een sectoraal beleidskader onvoldoende aangepakt te kunnen worden. De territoriale aanpak die binnen buurtbeheer centraal staat biedt betere mogelijkheden om deze problemen te lijf te gaan. De verandering van sectoraal naar territoriaal beleid vereist een grote beleidsmatige en culturele omslag binnen de gemeentelijke diensten.
- De buurtbeheerorganisatie op stedelijk niveau voldoet in de huidige situatie als projectorganisatie redelijk. Via het BBC is voldoende gelegenheid tot ondersteuning van en uitwisseling tussen de buurtcoördinatoren. De stedelijke coördinator is vertegenwoordigd in relevante stedelijke overleggroepen, zoals het ACO, de kerngroep Sociale Vernieuwing en de Stuurgroep Bestrijding Veel Voorkomende Criminaliteit. Het nadeel van een dergelijke projectorganisatie is echter wel dat buurtbeheer nog naast de reguliere organisatie staat en onvoldoende is ingekaderd.
- Het betrekken van bewoners blijkt in de praktijk een belangrijke voorwaarde te zijn voor effectief buurtbeheer. In Oud-Krispijn zijn diverse bewonerscomité's actief en worden bewoners nauw betrokken bij de opzet en uitvoering van buurtbeheerprojecten. Daarentegen blijkt het mobiliseren van bewoners in de Bleijenhoeke en de Staart-West veel moeizamer te verlopen.

In geen van de buurten is het tot nog toe gelukt om een draagvlak voor buurtbeheer onder de allochtone bewoners te creëren.

- De eerste plannen van aanpak voor de drie buurten worden gekenmerkt door een sterk beschrijvend karakter en vormen feitelijk een samenvoeging van het sectorale beleid op buurtniveau. Vooral voor de Bleijenhoeck geldt bovendien dat het plan van aanpak 1990/1991 meer het karakter van een 'wensenlijst van de buurt' dan een concrete afsprakenlijst droeg. Door een veelheid van gepresenteerde maatregelen en projecten naast elkaar en het ontbreken van een duidelijke prioriteitsstelling bestond er in deze eerste fase dan ook een zekere vrijblijvendheid tot daadwerkelijke uitvoering.
- De bestrijding van criminaliteit, overlast en onveiligheidsgevoelens blijft onder betrokkenen bij buurtbeheer over het algemeen hoge prioriteit te krijgen. Er is vooral onder de bewoners dan ook een groot draagvlak voor preventieprojecten in de buurtbeheerwijken. Bovendien zijn de randvoorwaarden om dergelijke projecten op te zetten in de buurten aanwezig (netwerk, menskracht, financiën).
- Hoewel er geconstateerd wordt dat er in de buurtbeheerwijken veel onderzoek wordt verricht en zelfs de vrees bestaat dat er bij bewoners en medewerkers een zekere onderzoeksmoeheid ontstaat, kan tevens geconcludeerd worden dat er onvoldoende feitelijke gegevens voorhanden zijn om effecten van buurtbeheer vast te kunnen stellen.

6.3 Aanbevelingen

- Het ontwikkelen van buurtbeheer kent een drietal stadia, die achtereenvolgens doorlopen dienen te worden, te weten initiëren, uitbouwen en verankeren. De initiatie heeft in de afgelopen periode plaatsgevonden. De komende periode zal de nadruk moeten komen te liggen op het realiseren van concrete maatregelen en projecten.
- Het draagvlak voor buurtbeheer binnen de gemeentelijke diensten en instellingen zal in de komende periode aanzienlijk versterkt moeten worden. Enerzijds van onderaf door het motiveren van de vertegenwoordigers van de diensten in de buurtbeheeroverleggen, anderzijds van bovenaf door het rechtstreeks informeren van diensthoofden. Uiteraard vormen succesvolle projecten en maatregelen op buurtniveau de beste promotie voor de buurtbeheeraanpak.
- De bewonersparticipatie dient versterkt te worden door het verzorgen van een goede informatievoorziening naar de buurt, het versterken van de samenwerking met het particulier initiatief en het besteden van aandacht aan kadervorming onder buurtbewoners. Hierbij zal speciale aandacht moeten worden besteed aan het mobiliseren van allochtone buurtbewoners.
- De meeste betrokkenen uit de buurtoverleggen geven aan dat er organisatorisch sprake is van een groeimodel en langzamerhand een meer efficiënte en effectieve infrastructuur moet ontstaan. Het is echter primair de verantwoordelijkheid van de buurtcoördinator om te zorgen dat dit proces niet stagneert en betrokkenen zich op de huidige stellingen gaan ingraven¹⁷. Er dient binnen de buurtoverleggen een stevig en gezamenlijk draagvlak te ontstaan voor buurtbeheer, dat via de 'gemeentelijke' vertegenwoordigers uitstraalt naar hun dienst of instelling en via de buurtvertegenwoordigers in

¹⁷ Organisatie-ontwikkeling is een voortdurend veranderingsproces, dat niet beperkt moet blijven tot adhoc ingrepen. In dit kader is voor buurtbeheer een leerzame link te leggen naar de Japanse bedrijfsfilosofie 'Kaizen', hetgeen betekent: 'Voortdurend veranderen ten goede'.

de richting van de bewoners. Door het realiseren van 'goede voorbeelden' kan de verbreding van het draagvlak in beide richtingen versterkt worden.

- De nieuwe plannen van aanpak moeten meer dan de voorgaande gebaseerd worden op een nauwkeurige signalering van de problemen binnen de buurt. Op basis van een dergelijke inventarisatie dient in de plannen een prioriteitsstelling plaats te vinden, waarbij tevens 'commitment' van de betrokken diensten wordt verkregen. De uit te voeren maatregelen en projecten dienen beoordeeld te worden naar de mate waarin deze bijdragen aan het bereiken van de doelstelling van buurtbeheer (doel-middel-ketens vaststellen). Het verdient bovendien aanbeveling om in de plannen van aanpak per project of maatregel duidelijk aan te geven: aanleiding, doel, gewenst resultaat, verantwoordelijke dienst/instelling, tijdpad, kosten en financiële dekking.
- Er dient een samenhangend en gelimiteerd onderzoeksprogramma voor de buurtbeheerwijken te worden opgesteld, waarbij op gestructureerde wijze zoveel mogelijk gegevens tegelijkertijd kunnen worden verzameld. Daarbij dient gestreefd te worden naar het verzamelen van vergelijkbare gegevens, zodat in de loop van de tijd verschuivingen en effecten van beleid zijn vast te stellen (in het kader van een goede signalering en evaluatie).

Bijlage I: DSP-checklist "Buurtbeheer en criminaliteitspreventie"

Buurt:
Dienst/instelling:
Naam:
Telefoon:
Datum:

I Organisatie

1. Op welke wijze is uw dienst/instelling betrokken bij buurtbeheer?
2. In hoeverre leeft buurtbeheer binnen uw dienst/instelling (draagvlak + weerstanden)?
3. Welke faciliteiten worden door uw dienst/instelling concreet aangewend voor buurtbeheer (financieel, personeel, tijd)? Zijn deze voldoende?
4. Hoe verloopt de samenwerking/afstemming met de direct betrokkenen bij buurtbeheer?
5. Welke positieve ervaringen zijn er tot nog toe opgedaan met betrekking tot de organisatie van buurtbeheer?
6. En welke negatieve ervaringen zijn er tot nu toe opgedaan met betrekking tot de organisatie van buurtbeheer?
7. Wat moet er voor komend jaar op het organisatorische vlak veranderen/verbeteren?

II Inventarisatie problemen

8. Wat zijn volgens u de belangrijkste problemen in de buurt? (rangorde aangeven: 1 = meest belangrijk)
9. Zijn deze problemen sinds de start van buurtbeheer afgenomen, gelijkgebleven of toegenomen?
10. Vindt U dat criminaliteitspreventie binnen de buurtbeheeraanpak een hoge, gemiddelde of lage prioriteit heeft ten opzichte van andere doelstellingen?

III Plannen van aanpak

11. Welke (voor het eerste jaar geplande) maatregelen zijn er door uw dienst/instelling in het kader van buurtbeheer uitgevoerd?
12. Hoe is die uitvoering verlopen? (positieve en negatieve ervaringen per maatregel doornemen)
13. Wat is volgens u het effect van de genomen maatregelen op criminaliteit/onveiligheid/verval?
14. Welke (geplande) maatregelen heeft uw dienst/instelling niet kunnen uitvoeren?
15. Waarom zijn die maatregelen niet uitgevoerd? (per maatregel aangeven)

IV Prioriteiten volgend jaar

16. Welke maatregelen uit het plan van aanpak hebben komend jaar de hoogste prioriteit?

17. Welke voor komend jaar geplande maatregelen kunnen waarschijnlijk niet worden uitgevoerd? Waarom niet?

18. Welke maatregelen zouden voor komend jaar nog aan het plan van aanpak moeten worden toegevoegd? Waarom?

19. Welke knelpunten verwacht u bij de uitvoering van de door uw dienst/instelling te verrichten werkzaamheden in het kader van buurtbeheer?

Heeft u nog opmerkingen over de buurtbeheeraanpak of de uitvoering van concrete maatregelen, die nog niet of onvoldoende aan de orde zijn gekomen?

N.B.

Dit formulier graag meegeven aan de buurtcoördinator of zo spoedig mogelijk rechtstreeks retourneren aan:

Van Dijk, Van Soomeren & Partners
t.a.v. Han Bruinink
Mariotteplein 9
1098 NW Amsterdam

Bij eventuele vragen kunt u contact opnemen met Han Bruinink van bovengenoemd bureau (020-6257537/6266970).

Bijlage II: Onderzoeksplan "Stelselmatige daders"

1 Inleiding

De subsidie-aanvraag "Criminaliteitspreventie en Buurtbeheer" van de gemeente Dordrecht aan het Ministerie van Justitie (Directie Criminaliteitspreventie) bevat een evaluatiemodel (bijlage 4), waarin is opgenomen dat er door Van Dijk, Van Soomer en Partners (DSP) twee inzoomstudies worden uitgevoerd. De keuze van de onderwerpen zou gaande de rit worden vastgesteld. In deze rapportage is aangegeven, dat de inzoomstudies gericht zullen worden op de aanpak van stelselmatige daders en de ontwikkeling en het functioneren van de Buurtserviceteams (BST's). In deze notitie wordt de wijze van onderzoek met betrekking tot de eerste inzoomstudie beschreven, te weten de aanpak van stelselmatige daders in de buurtbeheerbuurten.

2 Aanleiding en doelstelling van het project

Een dadergerichte aanpak vormt een belangrijk bestanddeel van de projecten en maatregelen met betrekking tot bestrijding en preventie van criminaliteit binnen de drie buurtbeheerwijken. In de lijn van de maatregelenmix¹⁸ worden daarbij diverse doelgroepen onderscheiden, namelijk de (jeugdige) buurtbewoners (primaïr), de risicogroepen (secundair) en de dadergroepen (tertiair). In de praktijk blijkt de aanduiding 'dadergroepen' zeer ruim te zijn en zowel van toepassing te zijn op lichte vernielers als op stelselmatige daders van soms ernstige delicten. Niet alleen de aard en omvang van de gepleegde delicten, maar ook de persoonlijke situatie en achterliggende problemen van de daders kunnen sterk verschillen. Tegen deze achtergrond zijn diverse initiatieven ontplooid met betrekking tot risicjongeren (BRES-sportproject), jeugdige daders (leerstrafproject) en drugdealers-/gebruikers en stelselmatige daders. Deze laatste dadergroep blijkt in de buurtbeheerwijken voor soms ernstige overlast te zorgen en een groot deel van de criminaliteit voor haar rekening te nemen (binnen en buiten de buurt). Voor een deel onttrekt deze groep zich echter aan de signalering en de aanpak via buurtbeheer. Daarom is een stedelijke werkgroep geformeerd, waarin de officier van justitie, de plv. korpschef van de gemeentepolitie, de directeur van de Stichting Reclassering en één van de buurtcoördinatoren zijn vertegenwoordigd. Deze werkgroep heeft inmiddels op basis van dossieronderzoek een inventarisatie gemaakt van de stelselmatige daders in de drie buurtbeheerwijken en de overige wijken van Dordrecht. Een dergelijke koppeling van verschillende gegevensbestanden geeft per individu een goed profiel, een overzicht van problemen en eerder genomen maatregelen.

De doelstelling van het project "Aanpak van stelselmatige daders" is het voorkomen dan wel verminderen van het criminele gedrag van de desbetreffende dader door het ontwikkelen van een op de persoon toegesneden, integrale aanpak (maatwerk). Hierbij wordt gestreefd naar samenwerking tussen diverse hulpverleningsinstanties en zullen zowel preventieve als repressieve instrumenten ingezet kunnen worden.

¹⁸ Zie: Preventie en buurtbeheer: een wijkgerichte aanpak van criminaliteitspreventie", Ministerie van Justitie, 's Gravenhage, 1991, pagina 18.

3 Evaluatieopzet en gegevensverzameling

Bij de evaluatie van het project "Aanpak stelselmatige daders" komen zowel proces- als effectvragen naar voren.

Procesvragen:

- Hoe verloopt de samenwerking tussen OM, politie, reclassering en buurtbeheer met betrekking tot de signalering van de stelselmatige daders?
- Hoe verloopt de samenwerking tussen diverse hulpverleningsinstanties met betrekking tot de uitvoering van de individuele aanpak?
- Wat zijn de belangrijkste taken vanuit buurtbeheer met betrekking tot dit project?

Effectvragen:

- Ontstaat er door de koppeling van diverse gegevensbestanden een goed overzicht van de harde kern van de stelselmatige daders in de drie buurtbeheerwijken cq. de gemeente Dordrecht?
- In hoeverre is het mogelijk om op basis van deze informatie een op maat gesneden aanpak voor stelselmatige daders te ontwikkelen? (Eventueel onderscheid maken voor welke daders wel/niet)
- Leidt deze aanpak tot een vermindering van het criminele gedrag van betrokken daders?

Teneinde de bovenbeschreven vragen te kunnen beantwoorden, zal uit diverse bronnen informatie verzameld worden, te weten:

- notulen en notities van de stedelijke werkgroep,
- dossiers en rapportage m.b.t. individuele daders¹⁹,
- interviews met betrokken instanties.

Ten behoeve van de uitvoering van deze evaluatie zal het nodig zijn om inzicht te krijgen in de persoonlijke dossiers van de bij het project betrokken daders. Aangezien het in dit verband om beschermde (privacy-)gegevens gaat, zal hiervoor expliciet toestemming verleend moeten worden door het ministerie van Justitie. Uiteraard zullen in de rapportage geen persoonlijke gegevens van de betrokken daders worden vermeld.

¹⁹ Het is voor het efficiënt uitvoeren van de evaluatie van groot belang dat de dossiers van alle 'stelselmatige daders' goed worden bijgehouden, met betrekking tot zowel de registratie van door hen gepleegde criminaliteit als de rapportage over de de daarop volgende straf- en hulpverleningsmaatregelen.

4 Rapportage en planning

Medio 1992 wordt een korte rapportage over de tussentijdse stand van zaken opgesteld, die zal worden gepresenteerd in de volgende jaarrapportage met betrekking tot het experimentele project "Criminaliteitspreventie en buurtbeheer in Dordrecht". Ten behoeve van deze rapportage vindt een analyse van het schriftelijke materiaal en een interview met de projectcoördinator (plv. korpschef) plaats (eventueel aangevuld met telefonische gegevensverzameling onder andere betrokkenen).

Eind 1993 zal de evaluatie van het project "Aanpak stelselmatige daders" plaatsvinden²⁰, zodat deze kan worden opgenomen in het eindrapport over het project "Criminaliteitspreventie en buurtbeheer in Dordrecht". Naast de analyse van schriftelijk materiaal zullen hiervoor enkele interviews worden gehouden met vertegenwoordigers van betrokken organisaties.

In totaal zijn 9 onderzoeksdagen beschikbaar voor het uitvoeren van en rapporteren over deze inzoomstudie. Hierbij wordt uitgegaan van de volgende tijdsbesteding:

Tussentijdse stand van zaken (medio 1992):

- plannen, voorbereiden en uitvoeren
interview projectcoördinator
+ telefonische gegevensverzameling	1,0 dagen
- analyse van schriftelijk materiaal
en interview en korte rapportage	1,5 dagen

Eindevaluatie (eind 1993):

- plannen, voorbereiden en uitvoeren van
vijf interviews betrokken organisaties	2,5 dagen
- rapportage- en dossieronderzoek daders	2,0 dagen
- verwerking en rapportage	2,0 dagen
	+ -----
Totaal	9,0 dagen

²⁰ Het ligt voor de hand om de afronding van de inzoomstudie te laten samenvallen met de eindevaluatie van het bredere project "Criminaliteitspreventie en buurtbeheer in Dordrecht". Indien er aanleiding is (bijv. door voortijdige stopzetting of een cruciaal beslissingsmoment over de wijze van vervolg), dan is het mogelijk om deze evaluatie eerder te laten plaatsvinden.

Bijlage III: Onderzoeksplan "Buurtserviceteams"

1 Inleiding

De subsidie-aanvraag "Criminaliteitspreventie en Buurtbeheer" van de gemeente Dordrecht aan het Ministerie van Justitie (Directie Criminaliteitspreventie) bevat een evaluatiemodel (bijlage 4), waarin is opgenomen dat er door Van Dijk, Van Soomer en Partners (DSP) twee inzoomstudies worden uitgevoerd. De keuze van de onderwerpen zou gaande de rit worden vastgesteld. In deze rapportage is aangegeven, dat de inzoomstudies gericht zullen worden op de aanpak van stelselmatige daders en de ontwikkeling en het functioneren van de Buurtserviceteams (BST's). In deze notitie wordt de wijze van onderzoek met betrekking tot de tweede inzoomstudie beschreven, te weten de Buurtserviceteams.

2 Aanleiding en doelstelling van het project

In de bovengenoemde subsidie-aanvraag is het oprichten van BST's vermeld als zijnde een onderdeel van de buurtbeheeraanpak dat een positieve bijdrage kan leveren aan het verminderen van de criminaliteit dan wel de zogenoemde 'signs of crime'. De BST's hebben feitelijk een tweeledige doelstelling:

- het opdoen van werkervaring door langdurig werkloze buurtbewoners²¹;
- het verzorgen van aanvullend onderhoud en beheer in de woonomgeving.

Eind 1990/begin 1991 is door buurtbeheer een aantal stappen gezet om na te gaan op welke wijze de BST's vanuit de buurten opgezet kunnen worden²². Daarnaast werden er op stedelijk niveau initiatieven genomen om een bedrijfs-ontwikkelingsmaatschappij op te richten, die zich met name zou moeten toeleggen om werkgelegenheid te scheppen aan de onderkant van de lokale economie (kleine bedrijven voor laaggeschoolde arbeidskrachten). Door het koppelen van deze initiatieven en de BST's onder te brengen bij de Dordt-Mij, wordt doorstroming van BST-werkers vanuit de banenpoolregeling naar loonvormend werk mogelijk gemaakt. Bureau Werk en Scholing zorgt voor de werving en selectie van geschikte kandidaten. De Dordt-Mij is verantwoordelijk voor het management en de ondersteuning van de BST's en het begeleiden van individuele BST-werkers naar werk. De dagelijkse werkbegeleiding valt onder verantwoordelijkheid van teamleiders, die vanuit de gemeentelijke diensten worden ingezet.

3 Evaluatieopzet en gegevensverzameling

Bij de evaluatie van de buurtserviceteams komen zowel proces- als effectvragen aan de orde.

²¹ Vanuit het oogpunt van criminaliteitspreventie wordt het als wenselijk gezien dat juist ook (potentiële) daders voor deelname aan de BST's in aanmerking komen. Hoewel het in de praktijk nauwelijks mogelijk is om hierop te selecteren (en dit gezien het imago van de BST's ook niet wenselijk is), zal bijvoorbeeld het hebben van een strafblad juist geen reden mogen zijn om iemand af te wijzen.

²² Zie o.a. de DSP-notities dd. 21 december 1990 (tien-stappen-plan) en 31 januari 1991 (inventarisatie buurten), BBC-notulen 7 januari en 4 februari 1991 en notitie Frans Bleijerveld dd. 14 februari 1992 (projectplan).

Procesvragen:

- Hoe verloopt de procedure met betrekking tot werving, selectie, opleiding en begeleiding van BST-werkers?
- Welke werkzaamheden worden door de BST's verricht en in welke relatie staat dit tot het vrijwilligerswerk van buurtbewoners en het professionele werk van de gemeentelijke diensten en instellingen?
- In hoeverre heeft de organisatorische opzet bijgedragen aan het optimaal functioneren van de BST's en op welke wijze is de afstemming/samenwerking verlopen met buurtbeheer?

Effectvragen:

- Wat is het profiel en de achtergrond van de BST-werkers?
- Heeft het functioneren van de BST's bijgedragen aan een beter beheer en onderhoud van de woonomgeving?
- In hoeverre is aan de BST-werkers daadwerkelijk (perspectief op) loonvormend werk geboden?

Teneinde de bovenbeschreven vragen te kunnen beantwoorden, zal uit diverse bronnen informatie verzameld worden, te weten:

- notulen en notities van de Dordt-Mij en de buurtbeheeroverleggen.
- rapportages over individuele trajectbegeleiding BST-werkers.
- interviews met vertegenwoordiger Dordt-Mij, BST-teamleiders en buurtcoördinatoren.

4 Rapportage en planning

Medio 1992 wordt een korte rapportage over de tussentijdse stand van zaken opgesteld, die zal worden gepresenteerd in de volgende jaarrapportage met betrekking tot het experimentele project "Criminaliteitspreventie en buurtbeheer in Dordrecht". Ten behoeve van deze rapportage vindt een analyse van het schriftelijke materiaal en een interview met de projectcoördinator (Dordt-Mij) plaats (eventueel aangevuld met telefonische gegevensverzameling onder andere betrokkenen).

Eind 1993 zal de evaluatie van het project "Buurtserviceteams" plaatsvinden²³, zodat deze kan worden opgenomen in het eindrapport over het project "Criminaliteitspreventie en buurtbeheer in Dordrecht". Naast de analyse van schriftelijk materiaal zullen hiervoor enkele interviews worden gehouden met de projectcoördinator Dordt-Mij, de teamleiders en de buurtcoördinatoren.

²³ Het ligt voor de hand om de afronding van de inzoomstudie te laten samenvallen met de eindevaluatie van het bredere project "Criminaliteitspreventie en buurtbeheer in Dordrecht". Indien er aanleiding is (bijv. door voortijdige stopzetting of een cruciaal beslissingsmoment over de wijze van vervolg), dan is het mogelijk om deze evaluatie eerder te laten plaatsvinden.

In totaal zijn 9 onderzoeksdagen beschikbaar voor het uitvoeren van en rapporteren over deze inzoomstudie. Hierbij wordt uitgegaan van de volgende tijdsbesteding:

Tussentijdse stand van zaken (medio 1992):

- plannen, voorbereiden en uitvoeren
interview projectcoördinator
+ telefonische gegevensverzameling 1,0 dagen
- analyse van schriftelijk materiaal
en interview en korte rapportage 1,5 dagen

Eindevaluatie (eind 1993):

- plannen, voorbereiden en uitvoeren van
zes interviews met betrokkenen 3,0 dagen
- rapportages individuele trajectbegeleiding BST-werkers 1,5 dagen
- verwerking en rapportage 2,0 dagen
- + -----
- Totaal 9,0 dagen**

Bijlage IV: Financiële afrekening 1/7/90-31/12/90²⁴

- SGB-onderzoek "Profiel van de buurten" opzetten van signaleringssysteem	fl. 25.000,00
- Preventie van criminaliteit en overlast Verbetering verlichting in de Bleijenhoek	fl. 15.000,00
- Vermindering onveiligheidsgevoelens Activiteiten oud-en-nieuw-viering Oud-Krispijn	fl. 39.453,06
- Preventiebeleid per buurt Buurtbeheer Staart-West	fl. 25.000,00
- Evaluatie en begeleiding DSP project Buurtbeheer en Criminaliteitspreventie	fl. 45.000,00
	+ -----
Totaal	fl. 149.453,06

N.B: De uitgaven tussen 1/7/90 tot en met 31/12/91 blijven binnen het maximaal beschikbare budget van fl. 150.000,00 voor deze periode.

²⁴ Op basis van opgave van de coördinator BPC (budgetbeheerder).

Bijlage V: Begroting 1991²⁵

- SGB-onderzoek "Profiel van de buurten" opzetten van signaleringssysteem	fl. 10.000,00
- Preventie van criminaliteit en overlast verbetering woonomgeving Tollensstraat (Oud-Krispijn)	fl. 5.000,00
afsluiten binnenterrein Veststraat (Bleijenhoek)	fl. 11.000,00
afsluiten brandpoorten (Oud-Krispijn)	fl. 12.500,00
afsluiten Blok B5 (Bleijenhoek)	fl. 4.500,00
verlichting Jozef Israëlplein (Oud-Krispijn)	fl. 5.000,00
voorbereiding anti-vandalisme-projecten op scholen	fl. 8.000,00
uitvoering anti-vandalisme-projecten in buurtbeheerwijken	fl. 26.680,00
deelname conferentie Parijs over criminaliteitspreventie	fl. 2.500,00
documentatie/vertalingen etc.	fl. 1.902,00
- Dadergericht preventiebeleid buurtbeheer Staart-West	fl. 28.852,73
buurtbeheer Oud-Krispijn	fl. 22.500,00
BRES-activiteiten Oud-Krispijn	fl. 6.000,00
Afkoopsom En Route	fl. 7.000,00
Vermindering overlast individuele druggebruikers	fl. 30.000,00
Preventiebeleid Marokkaanse jeugd uit buurtbeheerwijken	fl. 40.000,00
- Vermindering onveiligheidsgevoelens activiteiten oud-en-nieuw-viering	fl. 15.000,00
- Extra (tijdelijk) toezicht Buurtserviceteam (BST)	fl. 125.000,00
- Ondersteuning buurtcoördinatoren aanstelling preventiecoördinator voor buurtbeheerwijken	
8 uur t.b.v. Staart-West (periode 1/5-1/10)	fl. 8.000,00
32 uur t.b.v. 3 buurten (periode 1/10-31/12)	fl. 16.000,00
- Evaluatie en begeleiding DSP project Buurtbeheer en Criminaliteitspreventie	fl. 15.000,00
	+ -----
Totaal	fl. 400.434,73

N.B: Voor 1991 is een subsidiebudget van fl. 300.000,00 beschikbaar, terwijl de begroting op ruim fl. 400.000,00 neerkomt. Een aantal projecten loopt echter door in het jaar 1992 en worden maar gedeeltelijk ten laste van het budget van 1991 gebracht.

²⁵ Op basis van opgave van de coördinator BPC (budgetbeheerder)